

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3332

1934
28(02)

7-21

179, W.

179, W. 179

3 mark

173

LB 2001

2010

28(02) ար.

7. 21 ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ

Հ Ա Ի Ա Տ Ո Յ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՌ

Ի ՊԵՏԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԱՅ.

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

ՆՈՒԻՐԵԱԼ

ՅՅԻՈՒՏ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ԴՆՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾՆԻ

Ի ՎԱԳԱՐՇԱՊԱՏ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ԿԱՌՈՒԴԻԿԵ ԷԶՄԻԱՍՆԻ

1874

59

23224

ՀԳԻԳՍՍԻՐ

ՄԱՍԻՅՈՒՆՍԻՅԱԿԻ

ՅՈՁՄԿԱՆ

ՍՊԻՐԻՏՈՒՅԱԿ

ՅՈՁՄԿԱՆ

ՀՐԱՄԱՆԱԻ

Տ. Տ. ԳԵՈՐԳԵԱՅ Դ.

ՎԵՀԱՓԱՌ ԵՒ ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ԿՍԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՅՈՁՄԿԱՆ

ՍՊԻՐԻՏՈՒՅԱԿ

405 31

ԱՍՏՈՒՆԾԱՐԵԱԼ ՄԵՃԻ ԳԱՀԱՆՆՅԱԳՅԵՏԻ

Տ. Տ. ԳԵՈՐԳԵԱՅ Դ.

ԸՆԴՀԱՆՐԱՒԱՆ ԿՍԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԳԱՀԱՎԱԼԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՑ

Ս. ԳԲԲԳՈՐԲԻ ԼՈՐՄԱՐՈՐԶԻ

ՍԱՏՐԱԳՈՆ ԳԱՏՐԱԳԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՄԱՅԻ ԵԿԵՂԵ ՑԻՈՑ

ՍՐԲՈՑ ԷԶՄԻԱՃՆԻ

ԵՒ ԱՌԱՔԵԼԱԳՈՐԾ ԶՈՎՈՒՂԵՏԻ

ԱՄԵՆԱԹՆԱՐԶ ՆՈՒԷՐ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՊԵՏՈՍՅԱՆ

Ի Չեզ բովանդակեալ լրումն
Եկեղեցական Տեսչութեան, ի
Չենջ միայնոյ իբրև ի գլխոյ Ե-
կեղեցւոյ հարկ է ծաւալել և
վարդապետութիւն Հաւատոյ
իբրև յաղբերէ՝ շնորհ աստուա-
ծածիր յանդամս Եկեղեցւոյ
յազգս յազգս մարզից դպրու-
թեան, որպէս իւր, զի իջանէ
Քահարոնէ ի Ղևտական քահա-
նայութիւն:
Իսկ Սեփական Տէր, որ ի
տնտեսութիւն Հայաստանեայց
Եկեղեցւոյ ի Հողւոյն տուչու-

Թենէ ընտրեցայք Տեսուչ հո-
 վուել զԺողովուրդ Տեառն, և
 առաջնորդել զնոսա ի գիտու-
 թիւն ճշմարտութեան, Չեզ
 անկ է ապաքէն մատակարարել
 և պէտս հոգևոր նոցին դպրու-
 թեան. ուստի և ամենայն եկե-
 դեցական մատեանք յաւետ Քր-
 թիստոնէականքն անուանեալք
 Չերովզ պարտին անուամբ պը-
 սակիլ, և ի Չենջ հրամանէ
 գործադրիլ յամենայն դպրոցս
 Ազգիս լուսաւորութեան, զի ե-
 ղեցի ամենայն ուրեք ի նոսին
 միօրինակութիւն գրոց վարդա-
 պետութեան հաւատոյ որպէս
 և կանոնեալ իսկ է Չեր կան-

խաւ ի հրահանգս ուսման ծխա-
 կան և վանական դպրոցաց:
 Յարդիւնաւորութիւն Չե-
 բում այսմիկ ազգոգուտ նապ-
 տակի յազգային դպրոցս մերոյ
 մանկուոյն, և յօգուտ Չեօքն
 հիմնեցելոյ նորակաւոյց ճեմա-
 րանի Սրբոյ Աթոռոյս, փութա-
 ցայ նուիրել յիմոցս երկասիրու-
 թեանց վաստակոց զմին՝ Դա-
 սազիրք Քրիստոնէական Հա-
 ւատոյ ի պէտս Ազգային դըպ-
 րոցաց. որ եթէ ի հաճոյս Չեր
 գտցէ ընդունելութիւն տպագ-
 րութեամբ ի լոյս ըստ օրինա-
 կի առաջնոցն իմոց վաստակոց,
 յորոց սակի է և Պատմութիւնն

Ժողովոց Հայաստանեայց Եկե-
ղեցոյ, քաջալերութիւն ոչ սա-
կաւ զգեցայց յանձին պատ-
րաստել և դասադիրս Եզգային
Պատմութեան, որում յաւելա
պէտք կարեաց տեսանի ի դրա-
րոցս Եզգիս մերոյ ի Ռուսաս-
տան:

ԱՄԵՆՈՂՈՐԾՍԾ ՏԵՍՈՒՆԻ

Ե. Անասիանայի Հասարակ

Ն. ԱԲԷՆ ԱՐՔԵՂԻՍԿՈՊՈՍ.

№ 819 - 1874, է 1 գեորուարի.

Ի Ս. Եկեղեցին.

ՅԱՌԱՋԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Իւրաքանչիւր ուսանելի դասախօսու-
թեանց տետրակները որքան որ միօրինակ
լինին, այնքան ևս նորութեամբ աշակերտք
չուտ կուսանին իւրեանց դասերը, քան
թէ նոցա տարօրինակ ընթացքէն, երբ
զրոց պակասութենէն մի և նոյն դպրոցի
աշակերտք մէկը այս, միւսը այլ հնդնա-
կի գրքով մի և նոյն դասը կուսանին. թող
որ դասադրքերէն շատերը ևս որք համա-
ուօտ, որ մէկն էլ աւելորդ խնդիրներով
ընդարձակուած, ոչ սակաւ տարտամու-
թիւն կտան դեռահաս մտաց. . . համա-
ուօտը բան չսովորցնելով, ընդարձակն էլ
միտքը ձապաղելով, որոնք տարապարտ
տեղը աշակերտի ուսման միջոցը կերկա-
րեն:

Իսկ Քրիստոնէական Հաւատոյ ուսմանց 'Կասազիրք' որ աւելի միօրինակ ընթացք պիտի ունենային նորուսումն աշակերտաց ղիւրութեան համար, նորա ևս իրանց տարօրինակ ընթացքով աւելի զանազան են իրարից՝ քան թէ միաշաւիղ. որոց ուսումն և վարդապետութիւնը նոյն են, բայց մէկը ընդարձակ, միւսը համառօտ, մինը զրարաւ և ուրիշն աշխարհարաւ լինելով¹⁾, աւելի պատճառ կրնին մանկանց ուշ սովորելուն. — Ուու-

(1) Ինչպէս Այս տեղ կնշանակենք Ռուսաստանում մինչև ցայսօր ապուած ու մեր տեսած Քրիստոնէական Հաւատոյ ուսմանց գրեանք ու տետրակները: Ի Մոսկուայ Ի Տպարանի Տ. Լազարեանց:
 Քրիստոնէական համառօտ տետրակ Արժանաշիշատակ Մանուէլ Վարդապետի Կիւմիւշխանցւոյ յամին 1824:

սաստանի մեր Հայոց Կպրոցաց մէջ Քրիստոնէական ուսանելեաց զըքերն առհասարակ գրթէ այսպէս են մինչև հիմա տպուածները՝ որոնք նշանակուած են ներքև:

Ուհատաւ Հայրապետն ընդհանուր Եղբի Տ. Տ. Գէորգ Դ. Արքայապետին Կաթողիկոսն յօրէ գահակալութեան իւր

Վրօնապետութիւն Սալյանդեան Միքայէլ Արքեպիսկոպոսի ընդարձակ զրարաւ եկեղեցական և վիճարանական խնդիրներով խճողուած:

Քրիստոնէական համառօտ զրարաւ հանդուցեալ Չերքեզեանցի յամի . . .

Քրիստոնէական Մսեր վարժապետի Չմիւռնացւոյ զրարաւ. Հաւատապատում նորա և Քրիստոսապատում — աշխարհարաւ յամ . . .

Ի Տփլիսի Ի Տպարանի ներսիսեան Կպրոցի:

Հրահանգ Քրիստոնէական Վարդապետութեան արժանիշատակ Յարութիւն վարդապետի Ալաւ դարեանց՝ թարգմանութիւն Ի Ռուսաց:

րոյ հոգ տանելով ուսման կարևորութեանը
 և առհասարակ Ազգային Գպրոցաց զար-
 գացման, երբ ամեն վիճակում, ամեն քա-
 ղաքում ու գիւղերում Յիսական Գպրոց-
 ներ բանալու հրաման առաւ, տեսնելով
 դպրոցական գրեանց զբաշի պահասութիւ-
 նը, և եղածներէ մէջ վերը յիշուած տա-
 րօրինակութիւնը, փոյթ կազաւ իւր Հայ-
 բազետական Աթոռոյ Տպարանէն հեռ-
 զհետէ Գպրոցական Դասախօսութեան
 գրեանք հրատարակելու, և գեռահաս ա-
 շակերտաց ուսմանը օգտելու նպատա-
 կաւ՝ մի և նոյն ուսանելի տարիկայի հա-
 մար միօրինակ շաւղօք Դասադիրք շա-
 տացնելու. որ ամեն Հայ Գպրոցում մի-
 ատեսակ հեղինակութեամբ դաս տրուին.
 և ըստ ժամանակին ամեն տեղ ևս Աթո-
 ռոյ Տպարանէն ելած Դասադիրք գործ
 դրուին. որոց գլխաւորք կհամարին Վր-
 թիստոնէական հաւատոյ ուսման Տես-

րակները, որոց և աշակերտք աւելի պէտք
 ունին:
 Ահա հաւատ Հայրապետի այս ուսումն-
 նական նպատակը արդիւնաւորելու և
 Ազգային Գպրոցաց հաւատոյ ուսմանց
 կարևորութիւնը պնդեցանելու գեռան-
 դեամբ, Նորին հրամանաւ այս մեր աշ-
 խատութիւնը պատրաստեցինք Դասա-
 գիրք Վրիստոնէական Հաւատոյ ըստ շա-
 ղաց ուղղափառ Ակեղեցւոյ Հայաստա-
 նեայց՝ Ազգային Գպրոցաց մէջ Վրիս-
 տոնէական հաւատոյ ուսումն միօրինակ
 աւանդելու աշխարհաբառ լեզուաւ ի
 դիւրութիւն նորուսումն մանկանց. որոյ
 մէջ Հաւատոյ բոլոր գիտելիք ու կարևոր
 խնդիրները միատեղ ամփոփեցինք հարց
 ու պատասխանով. և իւրաքանչիւր խնդ-
 րոց վկայութիւնները գլխով ու թուով
 ներքոյ դրոշմեցինք: Եւ այս մեր աշխա-
 տութիւնը բաժանեցինք Արկոտասան

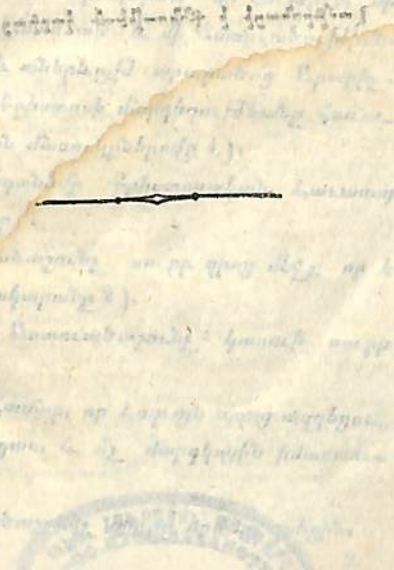

Ման ըստ երկոտասան մասանց և աւատոյ և անդանակին:

Իսկ որովհետև և աւատոյ ուսանելքը իբրև վերացական գիտութիւն՝ առաժգանորի միտքը դժուարաւ միտք կանուն աշակերտք, այս պատճառաւ երկրորդ գիրքը ևս զրեցինք արձակ գրաբառ առաջին գրոց գլխակարգութեամբ՝ ընդարձակ և կարևոր բացատրութիւններով և աւատոյ խնդրոց բովանդակութեամբ որ իւրաքանչիւր դասախօսութեանց հարկաւոր տեղեկութիւնները աչքի յառաջ ունենան թէ վարժապետք, և թէ աշակերտք:

Ըն յուսով եմք, թէ այս մեր աշխատութիւնը իբրև Գաղաղիք Վրիստոնէական և աւատոյ աւելի օգուտ կերէ Ազգիս Գպրոցաց, և աշակերտանց ձեռքին ամեն տեղ Վրիստոնէական ուսմանց միօրինակ դասախօսութեան Տեսրակ կրնի թէ իւր նորակարգ գիւրին ընթացքով, և թէ

իւր բովանդակութեամբ: — Եւ մեր աւելեքան զայս՝ այլ բանի չունելով ակնկալութիւն ի վարձ աշխատութեան, պիտի պատրաստեմք յօգուտ նոյնպէս նորակառոյց Ն'եմարանի Աթոռոյս և այլ դասական գրքեր Աստուծոյ շնորհիւ, և ի խնամս Աստուածընտիր Կաթողիկոսիս մերոյ և ոգևոր և օր հասարակաց:

Պ. Հին կտակարանը զրեցին մարգարէք 4),
իսկ նորը՝ Առաքեալք 5):

Հ. Քանի՞ զիրք է Աստուածաշունչ կտակարանը:

Պ. Հին կտակարանը քառասուն և հինգ զիրք
իսկ նորը՝ քսան և եօթը 6):

Հ. Քրիստոսական Հաւատոյ Հեղինակն ո՞վ
եղաւ:

Պ. Քրիստոս տէրն մեր, երբ որ ինքն կառնէր
և կուսուցանէր 7):

Հ. Քրիստոսի քարոզութեան յաջորդները ո՞րո՞նք
եղան:

Պ. Առաքեալք, որոնք Քրիստոսի պատուի-
րածին պէս զնացին յաշխարհ ամենայն բոլոր
հեթանոսները աշակերտեցին. մկրտելով նրանց
յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ 8):

Հ. Ինչո՞ւ համար Հաւատքը Քրիստոսական
կառուի:

Պ. Նորա համար որ Քրիստոս նախ ինքը քա-
րոզեց իրրև աւետիք փրկութեան. և իրեն համար
քարոզեց, ըստ որում իրան հաւատալով աշ-
խարհի փրկութիւն պիտի առնէր. և իրեն հետե-
ւողներին սորանով հաւատացրուց 9), ու իրեն
Առաքեալ կոչեց 10):

Հ. Քրիստոնեայ անունը ո՞ւր տրուեցաւ հա-
ւատացելոց:

Պ. Անտիոք քաղաքը. ուր որ Առաքեալք ի-
րանց քարոզութեանը աշակերտողներին՝ քը-
րիստոնեայ կոչեցին 11):

Հ. Քրիստոնեայ ասելով ի՞նչ կհասկանամք:

Պ. Քրիստոսի և իրեն Աւետարանի ճշմար-
տութեանը հետեող, մկրտուելով և հաւատալով
նորան 12, լծակցելով հաւատոյ հետ և մեր բարի
գործերը 13):

Հ. Քրիստոսական Հաւատքը ի՞նչ բանի մէջ
ամբողջ կտեսնուի:

Պ. Նիկիոյ Հանդանակին մէջ, ուր հաւատոյ
երկոտասան մասունքները կան. և զոր կաւանի
մեր Հայստանեայց եկեղեցին:

Հ. Ինչո՞ւ համար հաւատոյ մասները տասն-
երկու են:

Պ. Նորա համար որ ըստ աւանդութեան՝
Քրիստոսի երկոտասան Առաքեալք ամեն մէկը մէկ
մէկ մասն ասացին իրրև հիմն հաւատոյ. որոնք
Քրիստոս իւր տնօրէնութեան ժամանակ ո՞րը քա-
րոզեց, ո՞րն էլ անձամբ կրեց 14):

2. Հաւատոյ մասունքները ի՞նչու Հանգանակ կատարին. Հանգանակ ի՞նչ ասել է:

Պ. Առաքելոց ամէն մէկի ասած Հաւատոյ մասունքն մէկ տեղ ժողովելուն համար Հանգանակ ասուեցան. որոնք իբրև դաշն կամ նշանակ էին. ուստի Հանգանակ ասելը գումարումն կամ միաբանութիւն մասանց հաւատոյ ասել է:

Հ. Հանգանակի մէջ քանի՞ մասունք կան Հաւատոյ:

Պ. Տասներկու, որոնք են.

ա. Գոյութիւն Աստուծոյ:

բ. Յատկութիւնք Աստուծոյ:

գ. Ամենասուրբ Երրորդութիւն:

դ. Արարարչագործութիւն Աստուծոյ:

ե. Խնամարկութիւն Աստուծոյ:

զ. Մարմնառութիւն Քրիստոսի:

է. Աստուածութիւն Հոգւոյն սրբոյ:

զ. Շնորհք Աստուծոյ:

ը. Օրէնք Աստուծոյ:

թ. Եկեղեցի Աստուծոյ և խորհուրդք նորայ:

ժ. Յարութիւն մեռելոց:

ժբ. Դատաստան յաւիտենից, կամ վերջին:

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ ԱՌԱՋԻՆ ԳՐՈՑՆ

1. Հաւատոյն անուն մի է, բայց կրկին ունի զօրութիւն. առաջին դաւանութեան հաւատն, որ է խոստովանութիւն ի սուրբ Երրորդութիւնն զոր ընկալաւ իւրաքանչիւր որ յաւազանէն: Նէբ. Շնորհք. յընդհանրական:

2. Քննեցէ՛ք զզիրս . . . նորին իսկ են որք վրկայեն վասն իմ: Յ՝ճ. Ե. 59:

3. Ո՛չ եթէ ըստ կամաց մարդկան տուաւ մարգարէութիւն երբէք, այլ ի Հոգւոյն կրեալք, խօսեցան մարդիկ յԱստուծոյ: Բ. Պէր. Ա. 24:

4. Բազում մասամբք եւ բազում օրինակօք կանխաւ խօսեցաւ Աստուած ընդ հարս մեր մարգարէիք: Ե՛բ. Ա. 4:

5. Չարթուցից ի յիշատակ զհաստատուն միտս ձեր՝ յիշել զյառաջագոյն ասացեալ պատգամս ի սըբբոց մարգարէից եւ յառաքելոցն ձերոց: Բ. Պէր. Դ. 42:

6. Հինգ զիրք Մովսիսի՝ Ծննդոց. Եկից. Ղեւտացոց. Թուոց եւ Բ. Օրինաց. Յետուայ. Դատաւորաց. Հռութայ. չորս զիրք Թադաւորաց. երկու Մնացորդաց. երկու Եդրասայ. Տորիթայ. Եսթերայ. Յուդի-

թայ. երեք Մակարայեցոց. Յովբայ. Սաղմոսք Գաւ-
 թի. Առակաց. Ժողովողի. Երզոց երզոյն. եւ Իմաս-
 տութեան. Սիրարայ. չորս մեծ մարգարէից՝ Եսայեայ,
 Երեմեայ Բարուբայ Թղթովն. Եզեկիէլի եւ Գանիէլի.
 Երկրտասան փոքր մարգարէիցն: Իսկ նոր Կտակա-
 րանն՝ չորս Աւետարանքն՝ Գործք առաքելոցն. չո-
 րերտասան Թուղթքն Պողոսի. Թուղթք Կաթողիկեայց՝
 Յակոբայ, Պետրոսի, Յովհաննու եւ Յուդայի, եւ
 Յայտնութիւնն Յովհաննու: Մարտիրոս. Եւսէպ. Բ.
 Պետր. Եւսէպ. Բ. Եւսէպ. Բ. Եւսէպ. Բ. Եւսէպ. Բ.

Գ. Կանոն ժողովոյն Պարտաւայ յամին 768. Ի
 Կանոնաբանքն:

7. Շրջէր Յիսուս ընդ ամենայն կողմն Գալի-
 լիացոց եւ ուսուցանէր ի ժողովուրդս նոցա՝ եւ
 քարոզէր զԱւետարանն արքայութեան: Մարտ. Գ. 25:

« Զբանն առաջին զոր արարի վասն ամենայնի . . .
 զոր սկսաւ Յիսուս առնել եւ ուսուցանել: Գործք. Ա. 4:

8. Գնացէ՛ք այսուհետեւ աշակերտեցէ՛ք զամենայն
 Հեթանոսս. մկրտեցէ՛ք զնոսս յանուն Հօր եւ Որդւոյ
 եւ Հոգւոյն սրբոյ: Մարտ. ԻԸ. 19—20:

« Որ կոչեցեր զտիեզերս ի հաւատս ճշմարիտս
 ընտրելովք քո առաքելովք »: Մարտ. Բ. 13:

9. Ուսուցէ՛ք նոցա պահել զպսակներն ի զոր ինչ
 սրատուիրեցի ձեզ: Աւարտ. Գ. 13:

10. Կոչեաց զաշակերտսն իւր . . . զորս եւ
 առաքեալս անուանեաց: Մարտ. Գ. 13:

11. Եւ եղև նոցա զամն ողորմութողովել յեկե-
 ղեցին եւ ուսուցանել զժողովուրդս քաղում: Եւ ան-
 նուանել նախ յԱնտիոք զաշակերտեալսն՝ քրիստոնեայս-
 Գործք. ԺԱ. 26:

12. Որ հաւատայ ի նա, մի դատապարտեսցի:
 Յորտ. Գ. 18:

13. Հաւատք առանց զործոց մեռեալ են: Յորտ.
 Բ. 26:

« Ամենայն ծառ որ ո՛չ անէ զպտուղ բարի, հա-
 տանի եւ ի հոլը արկանի: Մարտ. Գ. 10:

14. Ա. Պետրոս. Հաւատամք ի մի Աստուած յա-
 րարիչն. երկնի եւ երկրի: Աստուծոս միայն:

Բ. Անդրէաս. Եւ ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս
 յորդի նորա Միածին ի Տէր մեր:

Գ. Յակոբոս. Որ յղացաւ ի Հոգւոյն սրբոյ:

Դ. Բարդուղիմէոս. Ծնաւ ի Մարիամայ կուսէն:

Ե. Թովմաս. Զարչարեցաւ առ Պոնտոս Պիղա-
 տոսի:
 Զ. Թաղէոս. Խաչեցաւ, մեռաւ եւ թաղեցաւ:

Ե. Սիմոն. Եջ ի դժոխս: ազոմ գ յերուսաղիմ
Ը. Յովհաննէս. Յերրորդ: առուր յարեաւ ի մե-
ռերց:

Թ. Յակորոս Ալիեայ. Համարձաւ յերկինս:

Ժ. Փիլիպպոս. Ելեալ ի յերկինս, նստի ընդ աջ-
մէ Հօր ամենակալի:

ԺԱ. Մատթէոս. Ուստի զարց Է դատել զկեն-
դանիս եւ զմեռեալս:

ԺԲ. Մատթիա. Հաւատամք ի Հոգին սուրբ. ի
սուրբ Եկեղեցի կաթողիկէ. ի հաղորդումիւն սրբոց:

Ի թողումիւն մեղաց. ի յարումիւն մարմնոց. եւ ի
կեանսն յախտենականս:

Ի զիրս պարապմանց Կիւրղի. Եր. 429:

Ի սեկն. Նարեկի ի Յակ. պատրիարդէ. Եր. 268:

Ի Քրիստոն. նորպ. Եր. 51 — 52:

Յայան. Աստուածդիտումեան. Եր. 90 — 94:

Յարեալ ի յերկինս, նստի ընդ աջմէ Հօր ամենակալի:

Յակորոս Ալիեայ. Համարձաւ յերկինս:

Փիլիպպոս. Ելեալ ի յերկինս, նստի ընդ աջմէ Հօր ամենակալի:

Մատթէոս. Ուստի զարց Է դատել զկենդանիս եւ զմեռեալս:

Մատթիա. Հաւատամք ի Հոգին սուրբ. ի սուրբ Եկեղեցի կաթողիկէ. ի հաղորդումիւն սրբոց:

Ի թողումիւն մեղաց. ի յարումիւն մարմնոց. եւ ի կեանսն յախտենականս:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Հ. Աստուծոյ իսկական գոյութիւնը ինչո՞վ
կարող ենք իմանալ:

Պ. Աստուածաշունչ սուրբ զրբի յայանելովը
որ կվկայէ (Թէ Աստուած կայ 1):

Հ. Բաց յԱստուաշունչ զրբէն ուրիշ վկայ
կարճը է լինել մեզ Աստուծոյ գոյութեանը:

Պ. Մեր մտաց ընական լոյսը կառաջնորդէ մեզ
Թէ Աստուած կայ. որով կքնենք աշխարհքիս
գոյութիւնը. որոյ գեղեցկութենէն ու մեծութենէն
իւր արարիչն կիրևի 2):

Հ. Որո՞նք կարողացան ճանաչել Աստուծոյ
գոյութիւնը լուսոյ մտաց առաջնորդութեամբ:

Պ. Հեթանոսներէն սակաւ ոմանք, եւ այն փի-
լիսոփայ մարդիկ 3):

Հ. Զաստուած ճանաչող հեթանոսները կա-
րացելն ըստ արժանւոյն պաշտել:

Պ. Սակաւ եղան Աստուածապաշտներ շա-

տերը ընդ հակառակն մոքերնին խաւարած՝ կը-
ռապաշտութեան մէջ ընկան 4):

Լ. Աստուած ի՞նչ է:

Պ. Գիտեմք որ Աստուած կայ 5). բայց թէ
ի՞նչ է չգիտեմք ըստ որում Աստուած բոսս՝
նորա արարչութեան անունն է, և ո՛չ էութեան 6):

Լ. Զի՞մքդ ապա Աստուածաչունչ՝ զի՞ք կըն-
ծայեն Աստուծոյ անուններս՝ Հոդի է Աստուած 7),
լոյս է Աստուած, Աստուած՝ սէր է, հուր է և այլն:

Պ. Այսպիսի անունները այլարանօրէն կա-
սուին Աստուծոյ համար՝ ինչպէս՝ իրեն ամենա-
պարզ նրբութեանը համար՝ կասուի՝ հոգի՝ իւր
անսուտ ճշմարտութեան համար՝ լոյս՝ զմեզ սի-
րիոյն համար՝ սէր, և իւր անաչառ արդարութեան
համար՝ հուր 8):

Լ. Ի՞նչ է Աստուծոյ Անունը:

Պ. Աստուած իւր անունն համար ասաց Մով-
սիսի. ես եմ՝ Աստուած որ էն. յորմէ՛ փտահա-
նալով Մովսէս, Տէր և արարիչ և ստեղծող
ամենայնի կոչեց նրան. 9):

Լ. Տեսն' մարդիկ զԱստուած թէ՛ ո՛չ:

Պ. Ո՛չ երբէք տեսան մարդիկ զԱստուած. և
ո՛չ տեսանել կարող են. ըստ որում՝ մարմնաւոր

և զգայի աչքով անհնարին է Աստուծոյ անմար-
մին էութիւնը տեսնել 10):

Լ. Ան՞ ի՞նչ է այլ ճշմարիտ Աստուած բաց ի
միոյն՝ թէ՛ ոչ:

Պ. Ո՛չ, 11), մէկ Աստուած միայն կայ՝ ճըշ-
մարիտ իսկութեամբ. 12):

Լ. Ինչո՞ւ համար Տէր և Արարիչ կասեմք
Աստուծոյ:

Պ. Նորա համար, որ իւր զօրութիւնը մեծ է
Տիրոջ նման՝ իւր արարածներէ վրա. 13), որոյ և
զանազան կատարելութեանց և յատկութեանց
համար՝ զանազան անուններ կընծայուին իրեն:

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԵՐ ԱՌԱՋՆՈՅ ՄԱՍԻՆ

1. Իսկզբանէ արար Աստուած զերկինս եւ զեր-
կիր: Ծննդ. Ա. 1:

« Գիտես ուսոյի ուսար. զի ի մանկութենէ զգիրս
սուրբս զիտես »: Բ. Տէ՛. Գ. 13:

2. Ի՞նչպէ՛ս ժգ. 3:

3. Սակաւք ի հեծանոսաց լուսաւորեցան, եւ ծա-
նեան արարածովքս՝ զարարին: Վարդան է Մէլն
Ծննդոց:

4. Ծանեան զԱստուած եւ ո՛չ իրեւ զԱստուած
փառաւորեցին կամ զոհացան. այլ նանրացան ի խոր-

հուրդս իւրեանց եւ խաւարեցան անմտութեամբ սիրտք նոցա . . . եւ փոխեցին զփառս անեղծին Աստուծոյ ի նմանութիւն պատկերի եղծանելոյ մարդոյ: Հոգ. Ա. 22 — 25:

5. Ես եմ Տէր Աստուած հօր քո . . . չիք Աստուած բաց յինէն. Ես եմ Աստուած առաջին եւ առ յապա: Եւէջ. Դ. 6:

6. Չի եթէ է Աստուած, դու հաւատամք. բայց թէ զինչ է՝ անզիտանամք: Եւրոպ. Եւրոպ. Եւրոպ.:

7. Յոգ. Ա. 5. Դ. 8. 16:

8. Սովորութիւն է զԱստուած վասն մարբութեանն հուր անուանել. եւ վասն պարզութեանն՝ լոյս . . . սակայն ո՛չ թէ մի որ ի սոցանէ զէութիւն նորա ստուգէ: Լուս. Եւրոպ. Եւրոպ.:

9. Ես եմ Տէր Աստուած. այս է անուն իմ: Եւրոպ. Եւրոպ. 8:

10. Ո՛չ կարես տեսանել զերեսս իմ. զի ո՛չ տեսանէ մարդ զերեսս իմ, եւ ապրի: Եւրոպ. ԼԴ. 20:

11. Ես եմ Աստուած, եւ չիք որ բաց յինէն: Եւրոպ. Եւրոպ. 11:

12. Տէր Աստուած մեր Տէր մի է: Բ. Օրէն. 2. 4:

15. Ի մեծութենէ զօրութեան յայտնի է անուն Տեառն: Եւրոպ. ԺԶ. 24:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ.

Բ. Յարկո-Ֆիւնտ Աստուծոյ:

- 2. Աստուծոյ յատկութիւններն ի՞նչ են:
- Պ. Աստուծոյ յատկութիւնները շատ են սուրբ գրոց մէջ. որոնք իրեն զանազան կատարելութիւններն են, իւր ամենատեսակ գործքերը յայտնող:
  - Հ, Որո՞նք են Աստուածային կատարելութիւնները, և ո՞ւր կգրուին սուրբ գրոց մէջ:
  - Պ. Աստուծոյ յատուկ անունները, որոնք իսկապէս Աստուծոյ կկրարելին՝ սորանք են, սուրբ. 1), արդար 2), ամենաբարի 5), ամենակատար. Անեղ 4), ամէնիմաստ 5), ամենակարող 6), Ազատ 7), անսահման 8), անփոփոխ 9), յաւիտենական 10), անսկիզբն և անվախճան 11), անմահ 12), անմարմին 15), ամենուրեք 14), և այլ այսպիսիք:
  - Հ. Ինչո՞վ կհաստատուի Աստուծոյ անմարմին լինելը:
  - Պ. Ըստորում աներևոյթ էակ է Աստուած, չարկաւ անմարմին է. և ամէնուրեք լինելն Աս-

տուծոյ 15), կհաստատէ իւր անմարմնութիւնը (16):

Է. Թէ որ անմարմին է Աստուած, ինչո՞ւ ապա սուրբ զիրք կընծայեն Աստուծոյ մարմնոյ մասունք և փոփոխուան հասակի. ինչպէս:

Մովսէս. Լուան զձայն զգնալոյ Տեառն:
(Ծն. Ը. 1):

Դաւիթ. Չգեաց զձեռն իւր ի հասուցանել նոցա. (Սաղմ. 1Բ):

Եսայի. Մանուկ ծնաւ մեզ, որդի տուաւ մեզ. (Եսա):

Երեմիա. Բան Տեառն խօսեցաւ զայս. (Ա. 9):

Դանիէլ. ծեր և հինաւորոց. (Է. 9):

Ամոս. Աջ Տեառն ի վերայ երկիւղածաց իւրոց. (Թ. 1):

Պ. Մարմնոյ մասն, կամ պատկեր կամ ձև կամ ժամանակ կամ որպիսութիւն Աստուծոյ համար իմանալ՝ ամբարիշտ հայհոյութիւն է կզրէ Գրիգոր Մաղիստրոս (17):

Ը. Ապա ինչո՞ւ համար Աստուծոյ անախտ և անտեսակ անմարմնութեանը Սուրբ զիրք մարմնոյ տխտ կտան. ինչպէս:

Բարկացաւ Տէր ի վերայ ժողովրդեան իւրոյ.
(Եսայի):

Բնակեալն յերկինս ծիծաղեսցի զնորօք.
(Սաղմոս):

Չարթեաւ որպէս ի քնոյ Տէր. (Անդ):

Չղջացաւ Տէր, զի թագաւորեցոյց զՍաւուղ. (Ա. Թագ. ԺԵ. 10):

Պ. Սուրբ զիրք մարդկային բարբառով կհօսին Աստուծոյ համար. որպէս զի նիւթական ձևով տպաւորեն զԱստուած, որ մեզ գիտելին է (18), և մարմնական իրօք Աստուծոյ անտեսանելի և անիմանլի էութիւնը մեզ հասկացնեն. այս պատճառաւ Աստուած որ մէկի յօգնութիւն չի՛ հասնել, սուրբ զիրք կանուանեն քուն. երկայնմտութիւնն՝ արթնութիւն. յանդիմանելը՝ ծաղը. բարերարելը՝ քաղցրութիւն. նորա վրէժխնդրութիւնը՝ բարկութիւն. որոնք Աստուած չունի, բայց կասուին (19):

Ը. Այս ամէն յատկութիւնները ցոյց կտան Աստուծոյ էութիւնը:

Պ. Ըստ այլ և այլ կատարելութեանց և գործոցն Աստուծոյ՝ այլ և այլ անուանք կընծայուին իրեն (20). ինչպէս Արարիչ. Տէր, Աստուած. Տէր ամենակալ. Տէր զօրութեանց, թագաւոր. դատաւոր. իշխան. Հայր (21), բայց և ոչ մէկը Աս-

տուժոյ բնութիւնը կամ էութիւնը չեն ցոյց տար:

ՎԿԱՅՈՒԹԻՆՆԵՐ ԵՐԿՐՈՐԳ ՄԱՍԻՆ:

4. Ո՛չ զոյ սուրբ իրբու զՏէր . . . եւ ո՛չ զոյ սուրբ բաց ի բէն: Ա. Թ. Բ. 2:

2. Արդար ես դու Տէր եւ ամենայն զործք քո ճշմարիտ են: Գ. Բ. Է. 2:

3. Չի՞ր որ բարի, բայց սի Աստուած: Գ. Բ. Ժ. Բ. 49:

4. Ամենակատար Հօրդ Էմմանուէլի: Ն. Բ. Գ. Ժ. Գ. Անեղանելի բնութիւն որ յեռնանդ ես ընդ Հօր: Ծ. Բ. Է. Բ. 2:

5. Իմաստութեան նորա ո՛չ զոյ բաւ: Ս. Գ. Ժ. Բ. 2:

6. Չի ո՛չ տկարացի առ յԱստուծոյ ամենայն բան: Գ. Բ. Ա. 37:

7. Աստուած իշխան է ամենայն եղելոցս եւ զոր ինչ կամի, առնէ իշխանարար: Գ. Բ. Է. Բ. Գ. Մ. Բ. Գ. Բ. 2:

8. Ի վեր բան զիմանալիս յամաստութեան եւ յանբաւութեան իւրում: Գ. Բ. Է. Բ. Գ. Ա. Բ. Գ. Բ. 2:

9. Ես Տէր Աստուած մեր, եւ ոչ փոփոխիմ: Ս. Գ. Բ. Գ. 6:

10. Գու նոյն ես, եւ ամբ քո՛նչ անցանեն: Ս. Գ. Ժ. Բ. 2:

11. Թագաւորութեան նորա վախճան սի՛ լիցի: Գ. Բ. Ա. Բ. 2:

12. Որ միայն ունի զանմահութիւն բնակեալն ի լոյս անմատոյց: Ա. Տ. Բ. 2. 16:

13. Հոգի է Աստուած. եւ երկրպագուաց նորա պարտ է հոգուով եւ ճշմարտութեամբ երկիրպագանել: Յ. Բ. Է. Բ. 2:

14. Թէ ելանեմ յերկինս, զոչ անդ ես, եւ թէ իջանեմ ի գոթիս, եւ անդ մօտ ես: Ս. Գ. Բ. Գ. Բ. 2:

15. Մի՞թէ զերկինս եւ զերկիր ես ո՛չ լնուցում. սակ Տէր: Ե. Բ. Գ. Բ. 24:

16. Հոգի անուն զանմարմին բնութիւն նշանակէ ըստ Տեառն ասելոյ յազազս յաւէտ անմարմնութեանն: Ծ. Բ. Գ. Բ. Է. Բ. 2:

17. Ի լնուցիլն հաստոյս առ Իսրայէլս Ա. Բ. Գ. Բ. 2:

18. Ծ. Բ. Գ. Բ. Է. Բ. 2:

19. Ո՛չ եթէ մեռն եւ աջ զոյ Աստուծոյ . . . զի այսպիսի անդամ անմարմին բնութեան չեն պէտք ո՛չ Աստուծոյ եւ ո՛չ հրեշտակաց. այլ զի զաստուածավայելութեան զիս՛րդ են՝ չկարենք իմանալ, եւ կամ ասել. ապա ի մերոցս աստի առնումք օրինակս:

Խ. Բ. Գ. Բ. Է. Բ. 2:

Պ. Թէպէտ անձամբ երեք են, բայց բնութեամբ մի է Երրորդութիւնը. որ է երեք մութիւն, և մի Երրորդութիւն 5):

Հ. Ինչո՞ւ համար առաջին Անձն Հայր կասուի, երկրորդն ու երրորդը ոչ:

Պ. Առաջին անձն նորա համար Հայր կասուի, որ Որդւոյ ծննդեանը և Հոգւոյ բղխումնը պատճառ է անսկզբնաբար իբրև ամենի սկիզբն և աղբիւր 6):

Հ. Ուրեմն Որդին և Հոգին սուրբ ի Հօրէ՞ սկիզբն կանուան:

Պ. Այո՛. Որդին Հօր ծնունդ է անմարմնաբար, և ո՛չ մարդոյ ծննդեան եղանակի պէս. այլ ինչպէս բանը կյառաջանայ մտքէն. և լոյսը ի լուսոյ 7): Իսկ Հոգին սուրբ՝ բղխումն ի Հօրէ անհատաբար. ինչպէս աղբիւրի բղխումը 8):

Հ. Աստուածային անձինք ինչո՞վ կղանազանին միմեանցից:

Պ. Կղանազանութիւն անձնաորութեամբ. Հօր անձն՝ Որդւոյ անձն չէ՛. Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ անձն՝ Հօր անձն չէ՛. բայց Հօր բնութեանն են Որդին և Հոգին սուրբ 9):

Հ. Որդին և Հոգին սուրբ կղանազանի՞ն ըլլանութեամբ ի Հօրէ:

Պ. Ո՛չ. Թէպէտ երեք անձինք են, այլ բնութեամբ մի են համազօր և համակամ 10):

Հ. Ո՞վ ուրացաւ Աստուածային անձանց Երրորդութիւնը:

Պ. Սաբէլ Լիբէացի. որ Աստուածային անձանց անուանական զանազանութենէն մոզորելով, կասէր՝ թէ Աստուած է միմայն անձն. այլ ըստ որում ստեղծող է՝ կանուանի Հայր. ըստ որում՝ ծնաւ ի կուսէ՛. կասուի Որդի. և ըստ որում՝ էջ Առաքելոց վրա՝ կոչուեց Հոգի սուրբ 11):

ՎԿՏՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐՐՈՐԴԻ ՄԱՍԻՆ:

1. Չերիս դաւանիսք անձինս աստուածայինս, եւ ոչ տաւել կամ նուազ քան զերիսն: Ծնորհ. Գրեք:

2. Ա. Յ. 44. Ե. 7:

« Եկայք իջցուք եւ խառնակեսցուք զիեզուս նոցա. ընդ Որդի եւ ընդ Հոգի է՝ բանս. որովք արար զմարդն ազգ մի եւ լեզու մի: Վարդան է՝ Մէլիսննոց:

5. Մի է Տէր եւ մի Աստուած. եւ ոչ տեարս եւ Աստուածս դաւանիսք զսուրբ Երրորդութիւնն . . .

Երիս՝ եւ մի մի՛ եւ երիս: ՍԵՔԵՐԵՆՆՈՒ ՏՈՒՄ Ա. ԸՆԴՆ ԿԱՌԱՐՈՅ:

4. Երեք անձինք: եւ մի բնութիւն, մի առտուածութիւն: Ի Ժամագիրս:

5. Երեք կատարեալ անձինք, մի կատարեալ կամք . . . մի իսկութիւն. մի էութիւն, մի աստուածութիւն. մի զօրութիւն, աստուածութեան: ՅճճԻ. ԼՊՈՒՆ:

6. Հայր չծնեալ՝ եւ ծնող է. Որդին չծնող՝ եւ ծնունդ է. եւ Հոգին սուրբ ոչ ծնող, եւ ոչ ծնունդ, այլ ելող է: ԱՆԴ:

7. Ծնեալն ի Հօրէ անմարմնապէս: ԵՆԴԵՑ. Է ՍԵՔԵՐԵՆՆՈՒ ՏՈՒՄ Ա. ԸՆԴՆ ԿԱՌԱՐՈՅ:

8. Հոգին սուրբ բղխումն ի Հօրէ ոչ ըստ Որդւոյ ծննդեան, այլ յառաջ եկեալ աղբիւրաբար: ԵՆԴԵՑ. Է ՍԵՔԵՐԵՆՆՈՒ ՏՈՒՄ Ա. ԸՆԴՆ ԿԱՌԱՐՈՅ:

9. Ո՛չ անձն Հօր՝ է անձն Որդւոյ. եւ ոչ անձն Որդւոյ կամ սուրբ Հոգւոյն՝ է անձն Հօր: ՍԵՔԵՐԵՆՆՈՒ ՏՈՒՄ Ա. ԸՆԴՆ ԿԱՌԱՐՈՅ:

10. Ես եւ Հայր իմ մի եմք. ոչ հաւաաս, ոչ եթէ Հայր յիս եւ ես ի Հայր: ՅճճԻ. Ժ. 50:

11. ՍԵՔԵՐԵՆՆՈՒ ՏՈՒՄ Ա. ԸՆԴՆ ԿԱՌԱՐՈՅ:

12. ՍԵՔԵՐԵՆՆՈՒ ՏՈՒՄ Ա. ԸՆԴՆ ԿԱՌԱՐՈՅ:

13. ՍԵՔԵՐԵՆՆՈՒ ՏՈՒՄ Ա. ԸՆԴՆ ԿԱՌԱՐՈՅ:

ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

Դ. Արարաչորձուիւն Արարչոյ:

Հ. Աշխարհքս ո՛վ ստեղծեց:
Պ. Աստուած իւր երեքանձնեայ Տէրութեան ամենակարող ներգործութեամբը որով աշխարհքս եւ ամէն երևելի եւ աներևոյթ արարածք յո՜նչէ զոյացան 1):

Հ. Ե՞րբ ստեղծեց Աստուած զաշխարհս:
Պ. Իսկզբան ժամանակի 2):

Հ. Ի՞նչ նիւթից ստեղծեց զաշխարհս:
Պ. Յոնչէ ոչինչ բանից զոյացոյց բոլոր աշխարհքս 3):

Հ. Ամէն արարածք յԱստուծոյ առան սկիզբն:
Պ. Այո՛, ինչպէս Դաւիթ կվկայէ. «Սա արար զմեզ. եւ ո՛չ մեք էմք» 4):

Հ. Ե՞րբ ստեղծան եւ հրեշտակները:
Պ. Աշխարհքիս ստեղծագործութեան առաջին օրը լուսոյ հետ 5):

Հ. Սուրբ զիրք կվկայե՞ն հրեշտակաց զոյութեան համար:

Պ. Շատ տեղ. բայց յայտնադէս Գրիստոս
« յորժամ եկեսցէ Որդի մարդոյ փառօք իւրովք
և ամենայն Հրեշտակք ընդ նմա 6):

Հ. Ի՞նչ արարածք են Հրեշտակները:

Պ. Հողիք անմահ և իմանալի. ազատ և
սուրբ 7):

Հ. Ի՞նչ նպատակաւ ստեղծան Հրեշտակները:

Պ. Աստուծոյ անուան փառաբանութեանը
համար, և նորա կամացը ծառայելու անվախձան
երանութեան մէջ 8):

Հ. Ամէն Հրեշտակները ևս մնացի՞ն յերա-
նութեան մէջ:

Պ. Ո՛չ. ոմանք յԱստուծոյ պատամբելով,
զըզուեցան յերանութենէ և կոչուեցան դև 9):

Հ. Մարդը ի՞նչ նպատակաւ ստեղծաւ:

Պ. Աստուածային բարեացը հաղորդ լինելու,
և նորա անունը փառաբանելու համար 10):

Հ. Մարդու ստեղծագործութիւնը ի՞նչպէս
կ'նկարեն սուրբ գիրքը:

Պ. Մարդը ստեղծաւ Աստուծոյ պատկերի և
նմանութեան պէս 11):

Հ. Ինչպէ՞ս պիտի հասկանամք Աստուծոյ
պատկերի և նմանութեան պէս ասելը:

Պ. Պիտի իմանամք նախաստեղծից բանական
և անմահ հոգւոյ սրբութիւնը. արգարութիւնը
անմեղութիւնը, և այն իշխանութիւնը որ տուաւ
նրանց Աստուած արարածոց վրա: Երբով
նմանե-
ցան նորա իրանց Արարչին 12):

ՎԿՍՅՈՒԹԻՒՆԲ ԶՈՐՈՐԴԻ ՄԱՍԻՆ:

1. Զաննիւթն նիւթացոյց եւ զանէն զոյացոյց. բան
զողով, ճայնիւ զամենայն ինչ պարս: Եղէչէ. է Մէչն.
Իննքոց:

« Պաշտել զԱստուած արարիչ. եւ զՈրդին ճաստիչ.
եւ զնորդին կազմիչ: » Առէնէնէնէնէն:

2. Ի սկզբանէ արար Աստուած գերկին եւ գեր-
կիր: Իննք. Ա. 4: Եւ զոյս ամ. 10: Եւ յայտն
5. Յօրինեցր կարող արարալէս զըզուեցալ բը-
նութիւնս ամենայն էից յանէից: Եւ յարէի. Լ. 9:

4. Սաղմոս ԴԹ:

5. Առ չիշելոյ Մովսիսի զստեղծագործութիւն
հրեշտակաց, ոմանք ի մեկնաց տան զարարչագոր-
ծութիւն նոցին յառաջնումն աւուր ստեղծագործու-
թեան ընդ լուսոյ. եւ այլք ի չորրորդումն աւուր ընդ
լուսաւորաց: Վարբան. է Մէչն. Աբարբա՞նց:

6. Մար. Ին. 50:

7. Որ արարեր ողիս իմանալի զհրեշտակս քո հողի Աստուծոյ: Շարահան:

8. Օրհնեցէք զՏէր ամենայն հրեշտակք նորա: . . . .
այք առնէք զբան նորա: Սաղմոս ԲՃ:

9. Զհրեշտակս որք ոչ պահեցին զիւրեանց իշխանութիւնն, այլ թողին զիւրեանց բնակութիւնն, ի դատաստանս մեծի աւուրն մշտնջենաւոր կապանօք պահեաց ի խաւարի: Յոգոս. Ա. 6:

10. Օրհնեցէք զՏէր ամենայն ազիւնք. զովեցէք զնա ամենայն ժողովուրդք Սաղմոս:

11. Եւ արար Աստուած զմարդն ի պատկեր իւր. ըստ պատկերի Աստուծոյ արար զնա: Մատթ. Ա. 27:

12. Զայս անս գոի. զի արար Աստուած զմարդն ուղիղ: Ժողով. Ի. 50: « Եւ օրհնեաց զնոսա Աստուած եւ ստէ . . . . անեցէք եւ բազմացարուք եւ ւրէք զերկիր եւ տիրեցէք զմա: Անք:

ՄԱՍՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ.

Ե. Խնամարկութիւն Աստուծոյ.

Հ. Աստուծոյ խնամարկութիւնը Աշխարհքիս վրա՝ ինչո՞վ կ'ճանաչեմք:

Պ. Աշխարհիս սկզբէն մինչև հիմա արարածների մէկմէկու յաջորդութենէն. և չորս եղանակաց անդադար փոփոխութենէն, որով ամէն բերք հասունանալով, բանական և անբանները կ'դարմանէ 4.)

Հ. Վ'հաստատո՞ւն Սուրբ զիրք Աստուծոյ խնամարկութիւնը.

Պ. Այո՛. Բրիտանոսի վկայութեամբը. Հայր իմ մինչև ցայժմ գործէ. և ես գործեմ 2.) ուստի չորս բանէ զոր յերկիրքը կ'տեսնեմք՝ Աստուծոյ խնամարկութիւնը կ'երևի.

.. Երկրի մեծութենէն և հաստատ կամարածգութենէն 5.)

Բ. Նորա գեղեցիկ զարդէն 4.)

Գ. Նորա անդադար շարժումներէն 5.)

Դ. Լուսաւորաց փոփոխմաներէն 6.)

Նոյնպէս չորս բանէ որ երկրի վրա կ'երևի Աստուծոյ խնամարկութիւնը կ'հաստատուի

ա. Երկրի հաստատութենէն և ջրոց ընթացքէն 7.)

բ. Թագաւորաց փոփոխութենէն 8.) մեծաց աղքատանայէն, աղքատաց մեծանայէն.

գ. Մարդկային խորհրդոց խախտելէն 9.)

դ. Օրոց և բուսոց այլայլութենէն 10.)

է. Թէ որ Աստուած զաշխարհս կ'խնամարկէ ինչո՞ւ ապա Սուրբ զիրքը կ'վկայէ որ Աստուած զագարեցաւ իւր բոլոր գործքերէն, զոր արաւ 11.)

զ. Եթե՞նրորդ օրը Աստուած նոր բան ըստեղծելէ զագարեցաւ 12.)

է. Աստուծոյ խնամարկութեանը հեթանոսները ևս հաւատացի՞ն թէ ո՛չ:

զ. Հեթանոսաց շատրէն զբոլ ևս հաստատեցին Աստուծոյ խնամարկութիւնը որչափ որ բնութիւնը կ'ստրվեցնէր նորանց մտաց լսւում 15.)

է. Որո՞նք ապա ուրացան Աստուծոյ խնամարկութիւնը

զ. Աշխարհքի հսկայ ասացեալ մարդիկ վախճանաւ ջրհեղեղի անցքէն 14.)

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԵՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԿ ՄԱՍԻՆ:

1 Ձփորին և և՛մեծն ինքն արար. և միօրինակ խնամ ունի ամենեցուն. Ի՞նչ: 2: 8.

2 Յիշ: Ե. 17.

5. Ձգեցեր զերկինս որպէս խորան. և արկեր ի վերայ ջուրց զվերնայարկս նորա: Ս՝դ. ճԳ.

4. Տեսից զերկինս զգործս մատանց բոց, զլուսին և զաստեղս: Ա՞ք.

5. Երջելով շրջի երկին. ելանէ արեգակն և մտանէ: Ժ՝դ. 17:

6. Արարեր զխաւար. և եղև զիշեր: Ս՝դ. ճԳ.

7. Հաստատեցեր զերկիր ի վերայ հաստատուեան իւրոյ, զի մի սասանեսցի: Ա՞ք.

8. Տէր աղբատացուցանէ և տէր մեծացուցանէ: Ա՞ք.

9. Տէր ցլուէ զխորհուրդս իշխանաց: Ա՞ք.

10. Դնէ զծիւն որպէս գասր. և զմէզ որպէս փոշի ցանեաց: Ա՞ք.

11. Ե՞նչ: Բ. 2.

12. Եղէ ի Դէն: Ե՞նչ 1-ց.

13. Պղատն զերակատար զոյիցս կամեցաւ զնել զարարական էութիւն՝ ասէր. որ զամենայն ածեալ

անեղական եւ մականասար ընուծիւն ի վերայ կա-
լով ասննայնի, նախահնամէ զամենայն տեսանե-
լով եւ ինքն ոչ յուկերէ տեսանի. այլ անցեալ կայ
պարաւանդեալ յիւրում առանձին բարձրութեան: **Գրէ՛**
Մաթ. 1 ընթ. առ Իբրահիմ Ասիւրայ:

14. Վարդառն է Ռէն. Ծննդոց:

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ.

2. Մարտիրոսիէն քրիստոսի.

- Հ. Բրիստոսի մարմնաուլթիւնն ի՞նչ է:
- Պ. Որդւոյն Աստուծոյ մարմին առնելը. Հաճու-
թեամբ Հօր և Սուրբ Հոգւոյն 1). որով մարդ-
կային մարմինը իւր Աստուածային անձին Հետ
միաւորելով. եղաւ կատարեալ Աստուած. և Աս-
տուածային ընութեան Հետ խառնելով, ծնաւ
կատարեալ մարդ 2).
- Հ. յուսմէ՞ ծնաւ Բրիստոս:
- Պ. Մարիամ սուրբ Կուսէն 5). Հոգւոյն սրբոյ
իջմամբ 4).
- Հ. Ի՞նչ անուամբ կոչուեցաւ Որդին Աս-
տուծոյ մարմնաուլթեանէն ետքը:
- Պ. Կոչուեցաւ Յիսուս 6). Էմմանուէլ 6).
Փրկիչ 7). Բրիստոս 8).
- Հ. Ի՞նչ կ'ընանակեն այդ անուանք:
- Պ. Յիսուս կ'ընանակէ Փրկիչ 9). Էմմա-
նուէլ՝ ընդ մեզ Աստուած. և Բրիստոս՝ Օ-
ծեալ 10).

Հ. Աստուած և մարդ ասելով զՔրիստոս՝
 ի՞նչ կ'իմանալք:

Պ. Կ'իմանալք թէ Աստուած էր՝ Աստուածային բնութեամբ. և մարդ էր՝ մարդկային բնութեամբ. վասնորոյ և Աստուած և մարդ կ'անուննիք (14):

Հ. Ուրեմն երկու անձն և երկու բնութիւն ունէր Քրիստոս:

Պ. Ո՛չ. այլ մի անձն միայն էր և այն՝ Աստուածային (12). և երկու բնութիւնք միաւորուած ի մի անձն (15). անբաժանելի (14). և անշփոթելի (15). երկուքի յատկութիւնն էլ անկորուած մնալով (16). որով և ուղղափառացիս կրդաւանիմք Աստուածային և մարդկային երկու կատարեալ բնութեանց միաւորութիւն ի Քրիստոս (17):

Հ. Մարդկային բնութեան ունեցած բոլոր կիրքերն ունէր Քրիստոս թէ ո՛չ:

Պ. Մարդկային բնութեան ամեն կիրքերն ունէր Քրիստոս բաց ի մեղաց (18). ինչպէս են՝ քաղցրեանալ, ծարաւիլ, վաստակել, տրտմել, հոգալ, ննջել. արտասուել, երկնչել ևլն:

Հ. Ի՞նչ նպատակաւ մարմին առաւ բանն Աստուած:

Պ. Իւր Աստուածային անօրէնութիւնը կատարելու մարդկային ազգի փրկութեան համար (19). և ի կենդանութիւն կօշիկոյ մեղաց մեռելութեանէն (20):

Հ. Մարդկային ազգի փրկութիւնը ինչպէ՞ս անօրինեց Քրիստոս,

Պ. Յօրինակ մեզ մկրտուեց, Յօրաբանան դեատում (21). որով մեզ ճանապարհ բաց արաւ Հօր Աստուծոյ որդեգրուելու (22):

Հ. Աստուծոյ որդեգրուելու ինչո՞վ հաւատացողոց զմարդիկ:

Պ. Պէտէս հրաշագործութիւններով. հիւանդներ բժշկելով. զևեր հանելով. կայրելով. սաւորելով. կաղերին ոտք, մեռելներին յարուսթիւն տալով (23):

Հ. Մեր փրկութեան համար պայտիտի հրաշագործութիւնները բաւական համարեց Քրիստոս:

Պ. Ո՛չ. այլ պէտք էր նորան մեր և մեր մեղաց համար չարչարուել և մեռամիլ (24):

Հ. Ե՞րբ խաչուեցաւ Քրիստոս:

Պ. Պոնտացի Պիղատոս զատարի օրով (25):

Հ. Ինչո՞ւ համար խաչեցաւ Քրիստոս:

Պ. Մարդկային ազգի փրկութեան համար 26):

Լ. Ինչպէ՞ս մեռաւ Քրիստոս:

Պ. Խաչի վերայ իւր Հօր ձեռքը՝ աւանդելով իւր Հոգին 27):

Լ. Ի՞նչ դէպք եղաւ Քրիստոսի մեռնելու ժամանակին:

Պ. Տաճարի վարագոյրը պատահեցաւ երկիրը շարժեցաւ: Վէ՛մք պատահեցան: և ննջեցից սրբութեան մարմին (յարութիւն առաւ 28):

Լ. Ինչպէ՞ս թաղուեցաւ Քրիստոս:

Պ. Վիմափոր գերեզմանի մէջ՝ Յովսէփ Արեմաթացու ձեռքով 29):

Լ. Քանի՞ օր մնաց գերեզմանի մէջ:

Պ. Ե՞րեք օր 30):

Լ. Ե՞րբ յարեաւ Քրիստոս:

Պ. Յաւուր երրորդի 31):

Լ. Զի՞նչ արար յարութենէն ետքը:

Պ. Գալիլիա լեռան վրա երևեցաւ իւր աշակերտաց: ուր պատուէր տուաւ նոցա գնալ և աշակերտել ամէն հիթանոսները 32): և դրօքն փակելով մանկով վերնատունն աշակերտաց մօտ, իշխանութիւն տուաւ նոցա կապել և արձակել մեղաւորները 33):

Լ. Յարութենէն ետքը քանի՞ օր կացաւ Քրիստոս աշխարհքին վերայ:

Պ. Քառասուն օր, որ երևելով իւր աշակերտաց՝ նոցա հետ կկօսէր Աստուծոյ արքայութեան համար 34):

Լ. Ո՞ր գնաց քառասուն օրէն ետքը:

Պ. Համբարձաւ յերկինս և նստաւ ընդ աջէ Հօր 35):

Լ. Միայն մեր փրկութեան համար մեռաւ Քրիստոս:

Պ. Այո մեր փրկութեան համար, և մեզ յաւիտենական կեանք պարգեւելու, երբ կհաւատանք նորան 36):

Լ. Մեզ ի՞նչ պատուիրեց Քրիստոս իրեն հաւատալով:

Պ. Ո՞վ որ կհաւատայ ու կմկրտուի, կապրի, ո՞վ որ չի հաւատայ, կդատապարտուի 37):

Լ. Քրիստոսի մարմնատուութեան վրա ի՞նչ մտրութիւններ ծագեցան:

Պ. Հերետիկոս մարդիկ իրենց տկարամտութեամբ այլ և այլ կարծիք անելով Քրիստոսի մարդեղութեան վերայ, իրանք ընկան մոլորութեան մէջ, շատերն ևս իրանց հետ մոլորեցրին: որոց զխա-

Լորները էին Արիստ, Նեստոր, Եւտիբէս, և սոցա հետևողները որոնք զատապարտեցան տիեզերական ժողովքով:

Հ. Ո՞վ էր Արիստ և ի՞նչ էր նորա մոլորութիւնը:

Պ. Կոստանդնուպօլսոյ պատրիարք էր որ Քրիստոսի Աստուածութիւնը ուրանալով, զատապարտեց Նիկիոյ առաջին Տիեզերական ժողովքին մէջ յամի 325, որոյ մոլորութեան դեմ սահմանեցին Հաւատոյ Հանդանակը (58):

Հ. Ո՞վ էր Նեստոր և ի՞նչ էր նորա մոլորութիւնը:

Պ. Նոյնպէս պատրիարք էր Կոստանդնուպօլսոյ որ մի Քրիստոսը երկու կրօններու միջև կհամարէր ի Մարիամայ ծնեալն, և ուրիշ կհամարէր յաւիտենականապէս ծնեալն ի Հօգէ որով և զսուրբ կոյն Մարիամ կրօններ մարդածին և ոչ Աստուածածին, որ զատապարտեց երկրորդ Տիեզերական ժողովքով յԵփեսոս քաղաքում. յամին 431. 8:

Հ. Ո՞վ էր Եւտիբէս և ի՞նչ էր նորա մոլորութիւնը:

Պ. Յոյն երէց վանահայր Կոստանդնուպօլսում, որ Նեստորի հակառակ մոլորեցաւ ասելով

Թէ Քրիստոսի մարմնառութիւնը սուրբ կուսէն՝ առաջօր էր, և ոչ Ճնարտապէս: Թէ մի ընտելութիւն էր Քրիստոսի ոչ միաւորութեամբ, այլ շփոթմամբ և այլալութեամբ. 59). Սա եւս դա՛տապարտեցաւ նոյն ժողովքում Նեստորի հետ:

ՎԿԱՅՈՒԹՒԻՆՔ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՄԱՍԻՆ:

1. Գժնածախիբար զգեցաւ մարմին կամաւ Հօր եւ հոծութեամբ սուրբ Հոգւոյն: Եւ Եւսէն. Գ. 3:
2. Էստ կատարեալ Աստուածութիւնն զկատարեալ մարդկայինս ընտելին: Յըդ. է Թղլն. Մ. 1-5բ:
3. Սին կոյս յղացի եւ ծնցի որդի: Եւ Եւս. 14:
4. Հոգին սուրբ եկեացէ ի թեղ: Գ. 1. Ա. 35:
5. Կանդի որ ի նմայն ծնեալ է ի Հոգւոյն սրբոյ է: Մ. 20:
6. Ծնաւ կատարեալապէս ի Մարիամայ սրբոյ կուսէն Հոգւոյն սրբով: Ի Հանգլաւն:
7. Կոչեցեն զանուն նորա Յիսուս: Մ. Ա. 24:
8. Կոչեցեն զանուն նորա Էմանուէլ, որ թարգմանի ընդ մեզ Աստուած: Ա. 25:
9. Ծնաւ ձեղ այսօր Փրկիչ, որ է ծծեալ տէր ի քաղսրի Գաւթի: Գ. 1. Բ. 14:

8. Հարցանէր ի նոցանէ թէ ուր ծնանիցի Գրիստոսն: Մ. Բ. 4:

9. Կոչեցաւ Յիսուս որ է Փրկին, Լուսիք. է Մեհի. Ա. Կ. 9:

10. Հոգի Տեսան ի վերայ իմ, վասն որոյ եւ է օծ իսկ զիս: Ղ. 18:

« Դովին հոգւովն էօծ եւ զմեզ. եւ օծեալս եւ բրիստոնեայս արար: Խ. է Մեհի. Ժ. 1:

11. Կրկին Գրիստոս, մարդ էր՝ որպէս երեւէրն. եւ Աստուած էր՝ որ ոչն երեւէր: Կե. 1:

12. Որդին Աստուծոյ բանն Աստուած անշիղթ եւ անբաժանելի միաւորեցաւ ի մարմին մարդկային: Ի Կ. 1:

13. Բանն Աստուած եղև մարդ, կատարեալ զորով աստուածութեամբ եւ կատարեալ մարդկութեամբ. երկուց բնութեանց ի մի անձն միաւորեալ: Ա. 7:

14. Զմի բնութեանն եղանակ զոր ասեմք, մի որ յայլ դէմս կարծիցէ. այլ յաղագս երկուց բնութեանց անբաժանելի միաւորութեանն: Շ. 1:

15. Այս անուանք Յիսուս Գրիստոս՝ զերկուսեանն սեղ նկարագրեն զբնութիւն՝ զաստուածայինսն եւ ըզ-

մարդկային. ընդ միմեանս միանալով անշիղթ եւ անանջատելի: Ս. Շ. 1:

16. Տոյն ինքն էր՝ որ ներգործէր զաստուածայինսն՝ աստուածաբար. եւ զմարդկայինսն՝ մարդկայէս վասն մերոյ փրկութեան. զի Աստուած էր եւ մարդ:

Գ. 1:

17. Յէր. Նեբ. Շ. 1:

18. Կրեաց զամենայն կիրս հոգւոյ եւ մարմնոյ բաց ի մեզաց: Յ. 1:

19. Ես զքեզ փառաւորեցի յերկրի. զգործսն կատարեցի զոր ետուր ցիս, զի արարից: Յ. 4:

20. Ոչխարք իմ ձայնի իմում լսեն. եւ ես տամ նոցա զկեանսն յախտնականս: Ա. 27:

21. Յաւուրսն յայնոսիկ եկն. Յիսուս ի Տաղարէթէ Գալիլիացոց, եւ մկրտեցաւ ի Յովնաննէ ի Յորդանան: Մ. 9:

22. Ես նոցա ի խիստութիւն որդիս Աստուծոյ լիւնել, որոց հաւատացեն յանուն նորա: Յ. 12:

23. Շրջէր Յիսուս ընդ ամենայն կողմն Գալիլիացոց, ուսուցանէր ի ժողովուրդս նոցա. եւ քարոզէր զԱւետարանն արքայութեան եւ բժշկէր զամենայն հիւանդութիւնս եւ զամենայն ախտս ի ժողովրդեանն: Մ. 1:

25:

24. Եւ վիրաւորեցաւ վասն մեղաց մերոց. եւ մեր նորա վիրորն բժշկեցաք: Եւ... ԾԳ. 42: Կամաքսման

25. Կապեցին զնա. Եւ Եստիմոն ի մեռս Պոնդացոյ Պիղատոսի դատարրի: Մ... ԻԷ: 2: Կամաք

26. Մյնջավի սիրեաց Աստուած զՍոջաբնս, մինչ զի որդին իւր Միածին ետ զնա լնալ ճնաղանդ մառնու չափ եւ մահու խաչի: Յ... Գ. 46: Կամաք

27. Հայր ի մեռս քու աւանդիմ զնոզի իմ: Ղ... ԻԳ. 46:

28. Մ... ԻԷ: 34: Կամաք

29. Եւ Եստիմոն Եստիմոնի անունն. որ մատուցեալ առ Պիղատոս, խնդրեաց զմարմինն Յիսուսի եւ իջուցեալ զնա վատեաց պատճառակարանք եւ եղ ի կրածոյ զերեզմանին: Ղ... ԻԳ. 50—54: Կամաք

30. Զի որպէս Յոնան ի վիր կետին զերիստիսա եւ զերիս զեշերս, նոյնպէս եղիցի եւ որդի մարդոց ի Երուսաղիմ զերիստիսա եւ զերիս զեշերս: Մ... ԺԻ 40: Կամաք

31. Այսպէս նախ էր քարհարիլ Գրիստոսի. եւ յանելալի մեռելոց յաւուր ի Երրորդի: Ղ... ԻԳ. 46: Կամաք

32. Մատուցեալ Յիսուս խօսեցաւ ընդ նոսաքն աւէ . . . զնացէք այսուհետեւ աշակերտեցէք զառեւ

նայն հեծանսոս. մկրտեցէք զնոսա յանունն Հօր եւ Որդոյ եւ Ս... ԻԸ 15—20: Կամաք

35. Եւ էր երեկոյ ի միաշարանոջ աւուրն. եւ զըրօրն փակելովք, ուր էին աշակերտքն. Եւ եկն Յիսուս եւ եկաց. ի միջի նոցա. եւ ամէ ցնոսա, առէք Հոգի սուրբ, եթէ ումեր թողուցուք զմեզս՝ թողեալ լիցի. եթէ զուրուք ունիցիք՝ կալեալ լիցի: Յ... Ի. 19. 23:

54. Յաւուրս քառասուն երեւել նոցա եւ ասել վասն արքայութեանն Աստուծոյ: Գ... Ա. 5:

55. Մ... ԺԶ. 19:

56. Ամենայն որ հաւատայ ի Նա. ընկալցի զկեանսն յաւիտենականս: Յ... Գ. 13:

57. Մ... ԺԶ. 16:

58. Ընդ այն ժամանակս երեցաւ Արիոս Աղէքսանդրացի, որ ուսոյց չարաչար ամբարշտել, ոչ զոլ զորդի հաւատար Հօր, եւ ոչ ի ընումնէ եւ յեումնէ Հօր. եւ ոչ ծնեալ ի Հօրէ յառաջ քան զյաւիտեանըս, այլ օտար զոմն եւ արարած: Խ... Գ. 28:

59. Եւս չոր եւ համախոհք իւր զերկուս որդիս եւ երկուս ընումիւնս բաժանեցին զմի Գրիստոսն: Ե... Ի. 28:

2. Մակեդոնի մորբուծիւնը ուր դատապարտուեց:

9. Կոստանդնուպօլսոյ Տիեզերական ժողովքում յամին 381:

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԻՔ ԵՐԹԵՐՈՐԻ ՄԱՍԻՆ:

- 1. Հոգի Աստուծոյ շրջէր ի վերայ ջրոց: ԾՆ. Ա. 2:
- « Եւ Հոգին իմ որ կայ ի միջի մերում: Մէ+է:»
- 2. Հաւատամք ի Հոգին սուրբ որ ի Հօրէ բոլոր անձնաւոր Աստուած. հասանար եւ աննդակից որդոյ: Գբէ. ԿԲ. Է. Բ. Կ. Մ. Կայսեր:
- 5. Անանիա ընդէր ելից սատանայ զսիրտ քրտսել քեզ Հոգւոյն սրբոյ: ոչ ստիցեք ժարդկանք այլ Աստուծոյ: Գբժ. Ե. 5:
- 4. Խոստովանիմք զՀոգին սուրբ՝ ճշմարտասպէս Հոգի Աստուծոյ. յառաջ եկեալ յանձնկրանական հօրէ, անսկզբնարար: ՅԷ. Կ. Մ. Կայսեր:
- 3. Իսկ Մակեդոն ամբարիշտ. ստիցիկաց ժանտարուղի բերանովն զհոգին սուրբ. ծառայական եւ կրտսեր արարած զնա ացեղով. զոր ժողովեալ հարքն սուրբ ի Կոստանդնուպօլսոյ նոզովցիմ զնա. Եւ զաւանանցին Աստուած ճշմարիտ յԱստուծոյ ճշմարտէ՛ զհոգին սուրբ: Լ. Կ. Է. Մ. Կ. Մ. Կայսեր:

ՄԱՍԻՆ ՈՒԹԵՐՈՐԻ:

Ը. ԾՆՈՐԿԻ ԱՊՈՒՅՈՅ:

- 2. Ի՞նչ բարիք տուաւ մեզ քրիստոս իւր չարչարանաց արդեւնքով:
- 9. Պէտէս շնորհք կամ պարգեք իւր Աստուածային ձրի բարեբարութեանցն 1): իբրև Հաւատոցն պտուղ 2):
- 2. Ի՞նչ է շնորհքը:
- 9. Աստուածային բարութեանց պարգեք մեր փրկութեան համար 3):
- 2. Աստուածային Ընորհքը յարմէ՛ կպարգեւին մեզ:
- 9. Ընորհք կ'ծագի Աստուծոյ կառատանայ որդւովը, և կ'բաշխուի Հոգւով սրբով 4):
- 2. Աստուածային Ընորհքը ի՞նչ ներգործութիւն կ'անէ մեզ:
- 9. Կլուսաւորէ մեր միտքը 5): կուղղէ մեր կամքը դէպ ի բարին 6). բարեգործութիւն անելու կզորացնէ զմեզ. և հոգեորայէս կը կենդանացնէ յաւիտենական կեանքը ժառանգելու 7):

Հ. Ամենին ևս միապէս կտրուի՞ն Շնորհք:

Պ. Աստուածային Շնորհքը խնդրելու՝ ամէն մէկի կամքին է թողած. ըստ որում՝ խնդրողք՝ միայն կգաննեն շնորհք 8:

Հ. Ի ձեռն Որդւոյ Երբ առատացաւ Աստուածային Շնորհք հաւատացելոց վերայ:

Պ. Ծննդեամբ Բրիստոսի՝ որով մարդիկ խաղաղութիւն ընկալան և Աստուծոյ հետ հաշտուեցան. մկրտութեամբ աւազանին ապրեցան և Հռուզով սրբով նորոգեցան 9):

Հ. Հոգին սուրբ ինչպէ՞ս կտայ ամենեցուն Շնորհք:

Պ. Իջնելով իւրաքանչիւր հաւատացելոց վերայ՝ տալով նոցա զօրութիւն Աստուծոյ մեծամեծ սքանչելիքը խօսելու. ինչպէս և Առաքելոց վերայ. «Նստաւ իւրաքանչիւր ի վերայ նոցա, և սկսան խօսել այլ և այլ լեզուս» 10):

Հ. Հաւատացեալք ի՞նչ միջոցաւ կ'առնուն Շնորհք:

Պ. Աղօթքով 11):

Հ. Աղօթքն ի՞նչ է:

Պ. Խնդրուածք բարեաց յԱստուծոյ 12): ջերմեռանդ սրտիւ:

Հ. Աղօթքով ի՞նչ բան կարող ենք խնդրել յԱստուծոյ:

Պ. Այն ամենայն բարիք, որոնք հարկաւոր են մեր հոգւոյն և մարմնոյն թէ՛ այս ժամանակաւոր կենաց, և թէ՛ յաւիտենական կենաց մէջ 13):

Հ. Քանի՞ կերպ է աղօթքը:

Պ. Երկու՝ հրապարակական և առանձնական:

Հ. Ի՞նչ է հրապարակական և ի՞նչ առանձնական:

Պ. Հրապարակական աղօթքը շատ աղօթաւորաց ի միտին իրարու հետ աղօթելն է 14). ինչպէս Եկեղեցւոյ մէջ. իսկ առանձնականն է մէկի աղօթելը առանձին զոր Աստուծոյ կամտուցանէ ձայնով կամ անձայն 15):

Հ. Երկու կերպ աղօթքն ևս հարկաւոր է մատուցանել:

Պ. Ամէն մարդ բաց առանձնական աղօթքէն՝ պարտական է հրապարակական աղօթքին ևս մասնակց լինել՝ միտեղ զԱստուած դաւանելու 16):

Հ. Ո՞ր արժան է աղօթել:

Պ. Հրապարակաւ Աստուծոյ Տաճարի մէջ 17), իսկ առանձինն ամեն պատշաճաւոր տեղ, մտքով անանձնանալով 18):

2. Ե՞րբ է աղօթք անկու ժամանակը:

9. Սովորականն է յառաւօտ երեկոյ և զիշերը: բայց յամեն ժամանակ ևս կարելի է աղօթել (Թեւ 19): Ըստ որում Աստուած պատրաստ է յամեն ժամ իւր ծառայից աղաչանացը ըսել (20):

2. Տէրունական աղօթքը ո՞նն է, և նորանով ի՞նչ կենդրինք Աստուծոյ:

9. Տէրունական աղօթքն է Հայր մեր որ յերկինս եւ երն զոր Քրիստոս սուրբորոց՝ որու մէջ եօթը տեսակ խնդրուածք լինելով, առաջին երեքովը մեր ճանաչողութիւնը Աստուծոյ կ'յայտնենք, և մեր հնազանդութիւնը, իսկ չորսովը կենդրինք Աստուծոյ մեր հարկաւորը: Թէ որ աղօթքի հետ համաձայն և հաւատք ունենանք (21):

2. Աստուածային շնորհքը աղօթքով խնդրելու ի՞նչ օգուտ կ'տան մեզ:

9. Շնորհքը դէպ յառաքինութիւն կառաջնորդեն մեզ: Օրինաց պատուիրանքը պահելով՝ յաւիտենական կենաց կ'արժանանանք, երկնից արքայութեան և դժոխքէն ազատութեան (22):

ՎԿՍՅՈՒՆԻՆԻՔ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՄՈՍԿՆ:

1. Տուրք Աստուծոյ շնորհք եւ ողորմութիւն են: եւս է Մէլն. Ժամագրութիւն:

2. Ըստ դործոց ո՞չ ունիմք համարձակութիւն խնդրելոյ ինչ. այլ միայն ի հաւատն ապաւինիմք: Անդ:

3. Ամենեքեան մեղան եւ նուազեալ են ի փառացն Աստուծոյ. եւ արդարանան ձրի նորին շնորհօք: ՀԵ՛՛՛՛՛՛ 9. 25:

4. Աղբիւր կենաց բաշխող շնորհաց հոգիդ իջեալ ի բարձանց: Ե՛՛՛՛՛՛ 9. 25:

5. Էր լոյսն ճշմարիտ որ լուսաւոր առնէ զամենայն մարդ: Յ՛՛՛՛՛՛ Ա. 9:

6. Աստուած է որ յաշողէ մեզ զիամիլն եւ զառնելն վասն հաճութեան: Փէլէ՛՛՛ Բ. 15:

7. Թողակն մեղաց՝ մահ է. այլ շնորհքն Աստուծոյ կեանք յաւիտենական: ՀԵ՛՛՛՛՛՛ 9. 25:

« Արդարացեալք շնորհօքն՝ եղիցուք ժառանգաւորք կենացն յաւիտենից: Փէլէ՛՛՛ Գ. 7:

8. Գտանի խնդրողաց իւրոց. հասանէ առ ցանկացողն իւր: Ի՞՞՞՛՛՛ 9. 15:

9. Ապրեցոյց զմեզ ի ձեռն աւազանին միւսանգամ ծննդեանն. եւ նորոգութեան Հոգւոյն սրբոյ. զոր եհնդ ի մեզ առատութեամբ: Տէ՛՛՛ Գ. 5. 6:

10. Գործ. Բ. 5. 4:

11. Մատիցուք այսուհետեւ առաջի Աժողոյ շնորհաց նորա, զի ընկալցուք զողորմութիւն եւ զտցուք շնորհս ի զէպ ժամանակի օրնականութեան: ԵՔբ. Դ. 16:

12. Աղօթքն է հայցուածք բարեաց յԱստուծոյ: Ս. Երեմ. 1. Մէկն. Ա. Պեռ:

13. Խնդրեցէք նախ զարքայութիւնն Աստուծոյ, եւ զարդարութիւն նորա. եւ այն ամենայն յաւելցի ձեզ: Մատ. 2. 55:

14. Զաղօթս իմ Տեառն տաց առաջի ամենայն ժողովրդեան նորա: Սաղմ. ճԺԵ:

15. Փարիսեցին կայր մեկուսի եւ զայս առանձին աղօթս մատուցանէր: Ղուկ. ԺԸ. 11:

16. Մտից ընդ յարկաւ սքանչելեաց տանն Աստուծոյ ի ծայն խոստովանութեան: Սաղմ. ԽԱ:

17. Մտէք ընդ զրունս նորա խոստովանութեամբ եւ օրհնութեամբ ի յարկս նորա: Անդ. ԴԹ:

18. Ելի լեառն առանձին կալ յաղօթս: Մատ. ԺԴ. 25:

19. Հանէր զգիշերն ի գլուխ յաղօթսն Աստուծոյ . . . յամենայն ժամ աղօթս արարէր: Ղուկ. 2. 25. ԽԱ. 56:

20. Զամենայն ինչ վասնորոյ աղօթս արարեալ խնդրիցէք, եւ հաւատայցէք եթէ առնուցուք՝ եղիցի ձեզ: Մարկ. ԺԱ. 24:

21. Զինչ արարից, զի զկեանս յաւիտենականս ժառանգեցից . . . զպատուիրանս զիտես՝ մի շնար, մի զողանար: Մարկ. Ժ. 17 - 19:

յաճարաց անձր քաղաքի շէջ զանազան քաղաքացի
 զիցի կոչուածսն ինչ զհրատուածն և զգծվորսն
ՄԱՍՆ ԻՆՆԵՐՈՐԴՄԵՆ իդ-Մ արև
 ան անբանմանիս անմանի ի ինչ արար շէջ 4
 ին զանցն թ. Օրէնք Մարտիկայ . . . զգծմանս
 21 - 71 - 5 իդ-Մ զանարար

- Հ. Աստուածային Օրէնքը ի՞նչ է:
- Պ. Աստուծոյ հրամանները և նորա իրաւունքը առ մարդիկ որոնք մարդս պարտական է պահպանելոյ՝ նորա խոստացած երանութիւնը վայելելու համար 1):
- 2. Աստուածային Օրէնքը քանի՞նն.
- Պ. Երկու՝ բնական և դրական կամ գրաւոր և շնորհական:
- Հ. Բնական Օրէնքը ի՞նչ է:
- Պ. Մեր մտաց բնական լոյսը, որով կ'ձանաչեմք բարին՝ և կ'առնենք, և որոշելով, կ'հետանանք նորանից, որով և կ'հասաննեք կատարելութեան և երջանկութեան 2):
- Հ. Դրական կամ գրաւոր Օրէնքը ի՞նչ է:
- Պ. Հին և նոր կտակարանաց մէջ գրուած բովանակ Օրէնք և Աստուածաշունչ հրամանները որոնք և կ'բաժանուի Հին և նոր 3):

- Հ. Հին Օրէնքը որն է:
- Պ. Մովսիսական ասացեալ Օրէնքը որոնք նորա և ուրիշ մարգարէից ձեւքով Եսայիէլացոց ազգին տրուեցան 4): Նոցա արտարին սրբագործութեանց և սրբազան արարողս թեանց համար և քաղաքական ու դատաստական գործոց կառավարութեան համար 5): այս պատճառաւ և Հին Օրէնքը կրաժանի յեկեղեցական, քաղաքական և բարոյական:
- Հ. Եկեղեցական Օրէնքը ի՞նչ է:
- Պ. Եսայիէլացոց Աստուածապաշտութեան ձեւքը զոհից, սրբութեան, թրիատութեան և լուսաման մարմնոյ արդարութեան համար 6): որոնք նոցա կրօնական պաշտամանց արտաքին կարգերն էին:
- Հ. Քաղաքականն ի՞նչ է:
- Պ. Աստուածադիր կանոնք Եսայիէլացոց ժողովրդոց դատաստանական գործոց համար իրաւունքները բննելու, և յանցաւորները պատժելու 7):
- Հ. Բարոյական Օրէնքը որո՞նք են:
- Պ. Տանտբանեայ Օրէնքն կամ պատուիրանքը որք են նոյն բնական ասացեալ Օրէնք:

ամէն մարդու սրտի մէջ դրոշմուած 8)։ ըստ այ-
սրմբ. 119։

ա. Ես եմ Տէր Աստուած քո, մի՛ եղիցին
քեզ այլ աստուածք բաց յինէն։

բ. Մի՛ արասցես դու քեզ կուռս ըստ ա-
մենայն նմանութեան։

գ. Մի՛ առնուցուս զանուն Աստուծոյ քո ի
վերայ սնտոհաց։

դ. Յիշեալիբ զօրն շաքաթուց սրբել զնա։
ե. Պատուեան զՏայր քո և զմայր։

զ. Մի՛ սպանաներ։

է. Մի՛ շնար։

ը. Մի՛ գողանար։

թ. Մի՛ սուտ վկայեր զընկերէ քումմէ։

ժ. Մի՛ ցանկար տան ընկերի քո և մի՛
անդոյ նորա, մի՛ ցանկար կնոջ ընկերի քո մի՛
ծառայի նորա, մի՛ անամոյ նորա, և մի՛ ամե-
նայնի՛ զինչ ընկերի քո իցէ 9)։

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՄԱՍԻՆ։

1. Պա եսջիբ զամենայն հրամանս իմ, եւ զամե-
նայն իրաւունս իմ արասջիբ. զոր արարեալ մարդոյ՛
կեցցէ նորօր։ ՂԼԳԳ. ԹԸ. 5։

2. Չոր ինչ կամիր, թէ արասցեն ձեզ մարդիկ.
այնպէս արարէք եւ դուք նոցա։ ՄԳԳ. Է. 12։

3. Եւ կատարեցից ի վերայ տանն Իսրայէլի եւ ի
վերայ տանն Յակոբայ ուխտ նոր. ոչ ըստ ուխտին
զոր եղի ընդ հարս նոցա, յաւուրսն յորս առի ի ձեռս
հանել զնոսա յերկրէն Եդիպտացոց։ ԵԷԺ. Ա. 51.
52։

4. Օրէնքն ի ձեռն Մովսիսի տուան։ ՅԺԷ. Ա. 17։

5. Ունիլ ունէր եւ առաջին իրաւունս պաշտաման
յայնժամ զաշխարհական սրբութիւնն . . . յորում պա-
տարագրն եւ զորքն մատչէին։ ԵԲԲ. Թ. 9։

6. Մի՛ որ այտուհետեւ զձեզ զատեսցէ ուտելով եւ
կամ ըմպելով, կամ մասամբ տօնից, կամ ամասմը-
տօք կամ շարաժութ, որք են ստուերք հանդերձելոցն։
ԿԳԳ. Բ. 16։

7. Պատուիրեաց ինձ Տէր ի ժամանակին յայնմիկ
ուսուցանել զիրաւունս ձեզ եւ զզատաստանս։ Բ. Օ-
ԷԼԳ. Դ. 14։

8. Հեծանոսք որք զօրէնս ոչ ունին. բնութեամբ
զօրինայն գործեն . . . անձանց իւրեանց իսկ են օ-
րէնք. որք ցուցանեն զգործս օրինացն զրեալ ի սիր-
տըս իւրեանց։ ՀԳԺԷ. Բ. 14. 15։

9. ԵԷԲ. Ի. 5—17։ Բ. ՕԷԷԳ. Ե. 7—21։

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ.

- Հ. Ի՞նչ կուտուցանէ առաջին պատուիրանը
- Պ. Ճանաչել զվի միայն Աստուած. նորան միայն ճշմարիտ դաւաննել. բոլոր սրտով նորան սիրել ամեն բանէ վեր 1):
- Հ. Ի՞նչ առաքինութիւն արած կլինիմք այս առաջին պատուիրանը պահելով:
- Պ. Բարեպաշտութիւն, խոնարհութիւն, կուսնենամք յոյս և մեծանձնութիւն:
- Հ. Բարեպաշտութիւնն ի՞նչ է:
- Պ. Մարդուս ներքին և արտաքին Աստուածպաշտութիւնը յայտնող առաքինութիւն 2)
- Հ. Խոնարհութիւնն ի՞նչ է:
- Պ. Անձին տկարութեան անկեղծ խոստովանութիւն. և բոլոր սրտով Աստուծոյ առաջին խոնարհելը 3):
- Հ. Յոյսն ի՞նչ է:
- Պ. Աստուծոյ խնամոցն ապաւինել. որ ամեն ինչ մեզ ի բարին կ'անօրինէ 4):
- Հ. Մեծանձնութիւնն է ի՞նչ է:

Պ. Այնպիսի առաքինութիւն, որով մեր յառաջն եղած թշուառութեանց կ'համարենք. և ապագային ևս խոնարհ հոգով կ'սպասեմք 5):

Հ. Ո՞ր մեղքերը կ'հակառակին առաջին պատուիրանին:

Պ. Անաստուածութիւն, բազմաստուածութիւն, կեղծաւորութիւն, յանձնապատանութիւն և յուսահատութիւն:

Հ. Ի՞նչ է անաստուածութիւնը:

Պ. Աստուծոյ գոյութեանը և նորա նախանամութեանը չհաւատալ 6):

Հ. Բազմաստուածութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Չանաղան արարածներ պաշտել Աստուծոյ տեղ 7):

Ի՞նչ է կեղծաւորութիւնը:

Պ. Արտաբուստ Աստուածպաշտութիւն ցուցանել, և ներքուստ ուրանալ 8):

Հ. Յանձնապատանութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Աստուծոյ ամենկարողութիւնն մոռանալ, և չափէն դուրս՝ փառաց և հարստութեան ապաւինել 9):

Հ. Ի՞նչ է և յուսահատութիւնը:

9. Անտուծոյ որորմութենէն յոյսը կտրել յայն աշխարհքում և ի հանդերձնալն 10):

ՎԿՍՅՈՒԹԻՒՆԻՔ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԻ:

1. Չստուծոյ պատիւն ոչ ումեր վայել է տալ զի նա միայն է արարիչ երկնի եւ երկրի եւ հշնշտակաց: Գլխէ ԼԿԿ: յԱճԻՆԱԿԵՂԵՆ:

2. Սիրեսցես զտէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումնէ եւ յամենայն յանձնէ քումնէ: ՄԿԿ. ԻԲ. 57:

3. Խոնարհեցարուք առաջի տեառն, եւ բարձրացուցէ զձեզ: ՅԿԿ. Դ. 10:

4. Յուսով խնդացէք, նեղութեան համբերեցէք: ՀԿԿ. ԺԲ. 12:

5. Համբեր տեառն եւ քաջալերեաց. զօրասցի սիրտ քո եւ համբեր տեառն: ՄԿԿ. ԻԶ:

6. Ասաց անդամն ի սրտի իւրում Թէ ոչ զոյ Աստուած: ՍԿԿ. ԺԳ:

7. Չանուն Աստուծոյ օտարաց մի յիշիցէք. եւ մի լուիցի ի բերանոյ ձերմէ: ԵԼԿ. ԺԳ. 13:

8. Ժողովորդս այս շրթամբք պատուէ զիս. եւ սիրտք իւրեանց հեռացեալ մեկուսի է յինէն: ՄԿԿ. ԺԵ. 8:

9. Իմացարուք ամենքեան որոց մոռացեա իցէ զԱստուած. զուցէ երբէք յափշտակիցիք: ՍԿԿ. ԽԲ:

10. Յամենայնի նեղեալք՝ այլ ոչ նուազեալք. կարոտեալք՝ այլ ոչ տարակուսեալք: Բ. ԿԿԵ. Դ. 8:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԹԻԱՆ.

Մի՛ առաջէս որո՛ւ ինչ կոտորու ըստ սինայն նա-
նախնն.

Հ. Զի՛նչ կուսուցանէ երկրորդ պատուիրա-
նրա:

Պ. Աստուծոյ պատիւը արարածոց չտալ, և
ուրիշ բան իբրև զԱստուած չսիրել 1):

Հ. Ի՞նչ առաքինութիւն կ'անեմք երկրորդ
պատուիրանը պահելով:

Պ. Աստուծոյ անուանը փառաւորութիւն և
օրինաց նախանձախնդրութիւն:

Հ. Աստուծոյ անուան փառաւորութիւնը ի՛նչ
ներգործութիւն կանէ մեր վերայ:

Պ. Մեր միտքը կուղղէ բարեպաշտութեամբ
ու սրբութեամբ մեր կեանքն անցնել, և ըստ սրբ-
բութեանն Աստուծոյ պարտիւք և մեր բոլոր մեր
կենաց մէջ սուրբ լինել 2):

Հ. Օրինաց նախանձախնդրութիւնն ի՛նչ է:

Պ. Մեր Աստուածապաշտութեան ճշմարտու-
թիւնը պարտական եմք չուրանալ զայն ոչ օգտի
համար և ոչ թշուառութեան ահէն 3):

Հ. Ո՞ր մեղքերը հակառակ են երկրորդ պա-
տուիրանին:

Պ. Կուսապաշտութիւն, սնապաշտութիւն և
շահասիրութիւն և ըն:

Հ. Ի՞նչ է կուսապաշտութիւնը:

Պ. Կենդանի և անշունչ արարածները աս-
տուածացնել 4): և մոլութիւնը իբրև Աստուած
պաշտել 5):

Հ. Սնապաշտութիւնն ի՛նչ է:

Պ. Հմայից ու՛ր ղիթութեանց հաւատալ, սը-
նոտի բաների զօրութիւն ընծայել, և հաւատալ
թէ նոքա ազգեցութիւն ունին մեր վերայ 6):

Հ. Շահասիրութիւնն ի՛նչ է:

Պ. Չափէն աւելի հարստութեան և փառաց
հետամուտ լինել, իբրև ծայրագոյն երջանկու-
թեան 7):

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԹԻԱՆ:

1. Մի առնիցես զու թեզ զրօշնալս. եւ զնմանութիւն
ամենայնի՛ որ ինչ յերկինս ի վեր եւլն: Բ. Օբքն. Ե. 8:

2. Այլ ըստ սրբոցն որ կոչնացն զձեզ, եւ դուք սուրբք յամենայն զնացս ձեր լինիցիք: Ա. ՊԵՐԲ. Կ. 15:

5. Յամենայնի ճգնեաց. զգործս անտարանչի գործեան. զպաշտօն քո կատարեալ կալ: Բ. ՏԷՏ. 2. 6:

4. Կուռք հեթանոսաց ղեւք են. այլ տէր զերկինս արար: Ս՝Ղ՝:

5. Սպանէք այսուհետեւ զանդամս ձեր երկրաւորըս. ի բաց ընկեցէք զպոռնկութիւն, զպղծութիւն . . . եւ զագահութիւն, որ է կուպաշտութիւն: Կ՝Ղ՝. Գ. 5:

6. Մի գտանիցի ի ձեզ . . . որ դիւթիցէ զդիւթութիւն եւ հմայիցէ . . . եւ վհուկ եւ նշանադէտ լինիցի . . . քանզի պիղծ է տեսուն ասննայն օրաւնէ զայն: Բ. ՕՐԷ՛՛՛. ԺԸ. 10—12:

7. Ո՛ր կարէք Աստուծոյ ծառայել եւ մամոնայի: Մ՝Պ. 2. 24:

ԵՐՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ.

ՄԷ՛ արևոցսս զանուն Աստուծոյ 40 է վերայ
անորեաց.

Հ. Ի՞նչ կուսուցանէ երրորդ պատուիրանը.

Պ. Աստուծոյ անունը չխշել վայրապար խոստմանքների և սուտ երդումների մէջ.

Հ. Ի՞նչ առաքինութիւններ կճագին այս պատուիրանը պահելէն.

Պ. Աստուծոյ երկիւղը և լեզուի սանձահարութիւն.

Հ. Երկիւղն Աստուծոյ ի՞նչ է.

Պ. Աստուծոյ մեծութիւնը միտք բերել 1). և սրտի մտքով նորա սրբութիւնը խոստովանել 2):

Հ. Սանձահարութիւնն լիզուի ի՞նչ է.

Պ. Անպատեհ բան չխօսել Աստուծոյ դէմ 5). Հաւատոյ եկեղեցւոյ և ամէն սրբութեան 4):

Հ. Ի՞նչ մեղքեր կարգելու այս պատուիրանը.

Պ. Հայհոյութիւն, ստերկմութիւն և ըն.

Հ. Հայհոյութիւնն ի՞նչ է.

9. Աստուծոյ դէմ՝ նախատանաց խօսք. ծաղր
անել Հաւատքը, Եկեղեցին, և ուրիշ սրբութիւն
5):

2. Ստերկմնութիւնն ի՞նչ է:

9. Երգմամբ Հաստատած խոստմունքը չկա-
տարիւ 6). երգմնազանց լինել խոստմանը դէմ:

2. Ե՞րբ Հարկ է երգնուլ:

9. Երբ որ անհրաժեշտ ու ծանր Հարկ կայ
Աստուծոյ փառաց Համար, կամ անձին, կամ ըն-
կերի օգտի Համար, և այն ճշմարտութեամբ ու
Աստուծոյ երկիւղիւ 7). ապա [Թէ ոչ՝ Հարկ չկայ
ամենևին երգնուլ 8):

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՎ. ԵՐԲՈՐԿ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԻ:

1. Սկիզբն իմաստութեան երկիւղ տեառն: Ա-
Ս. 7:

2. Շատայցէք տեառն երկիւղիւ. և ցնծացէք ա-
ռաջի նորա զողութեամբ: Ս-դ. Բ:

3. Եթէ որ բանիւ ոչ յանցանիցէ, նա է մարդ կա-
տարեալ, որ կարող է սանձահարել զամենայն մար-
մին իւր: Յ-լ. Գ 2:

4. Որ խնայէ ի բերան իւր, զանձն իւր սիրէ: Ա-
-ա. Ժ. Գ. 5:

5. Այլ սորա իբրև զանխօս անասունս ըստ բնա-
ծին բարուցն յեղծումն և յապականութիւն, որոց
չենն զիտակ, հայհոյեն յապականութեան իւրեանց, և
ապականեսցին: Բ. Պէ. Բ. 12:

6. Մի երդնուցուս սուտ յանուն իմ: Ղ-Գ. 12:
Ժ. 12:

7. Ապաքէն մարդիկ որ ինչ ի վեր է բան զին-
քեանս՝ յայն երդնուն. և ամենայն հակառակութեան
նոցա վճիռ ի հաստատութիւն՝ երդումն է: Եբ. 2:
12:

8. Եղիցի ձեր այոն՝ այո. և ոչն՝ ոչ: Մ-Գ. Ե.
57:

ԶՈՐՐՈՒ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ.

Պ. Յեշեա Կրթեալ ՂԵՐ ԶԻՔՄԻՆՅ.

- Հ. Ի՞նչ կուսուցանէ չորրորդ պատուիրանը:
- Պ. Սուրբ պահել հանգստեան օրը. (իմա ըզ-կիւրակէն 1). և հանդիսաւոր տօնի օրերը, աղօթ-քով և սուրբ զրոց ընթերցմամբ, հոգևոր և առաքինի գործոց հետ լինելով:
- Հ. Շարած ասելը ի՞նչ է:
- Պ. Բաւ Եբրայեցւոց, որ կնշանակէ հանգիստորոց փոխանակ Առաքեալք սուրբ կարգելն կիրակէ օրը 2), միաշարած, ի պատիւ Քրիստոսի յարութեան, յորում յարեաւ նա ի մեռելոց 5). և Հոգին սուրբ վերնատունն իջաւ:
- Հ. Ի՞նչ առաքինութիւն արած կլինիմք այդ պատուիրանը պահելով:
- Պ. Զերմեռանդութիւն, ողորմութիւն և ըն:
- Հ. Ի՞նչ է ջերմեռանդութիւնն.
- Պ. Եկեղեցական ծիսից և կարգաց ճիշդ պահպանութիւն 4):

- Հ. Զի՞նչ է ողորմութիւնն:
- Պ. Ի սէր Աստուծոյ ընկերին օգնութիւն անել 5):
- Հ. Ի՞նչ մեղքով կմեղանէ մարդ այս պատուիրանիս դէմ:
- Պ. Սմբարշտութեամբ, ծուլութեամբ, ընդունայնութեամբ և ըն:
- Հ. Ամբարշտութիւնն ի՞նչ է:
- Պ. Օրինաց և հաւատոյ դէմ՝ յայտնի հակառակութիւն. Եկեղեցւոյ արարողութիւնները արհամարհել 6):
- Հ. Ծուլութիւնն ի՞նչ է:
- Պ. Զանց առնել մարդոյ իւր պարտաւորութիւնները առ Աստուած, առ ընկերն և առ իւր անձն 7):
- Հ. Ընդունայնութիւնն ի՞նչ է:
- Պ. Աշխարհային հոգսերի մէջ զբաղել, որ արգելք կլինի մարդու Աստուծոյ օրինադրուած պաշտօնը կատարել 8):

ՎԱՍՅՈՒԹԻՒՆՔ ԶՈՐՐՈՒ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԻ:

1. Ս. յժմ ոչ պահեն (քրիստոնեայք) զշարձս, այլ զկիրակէ օր սուրբ եւ առաջին, յորում ծագեաց մեզ

Պ. Անհնազանդութիւնն ապերախտութիւն և
այլն:

Հ. Անհնազանդութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Մեծաւորաց խրատը և հրամանները ար-
համարհել (4):

Հ. Ապերախտութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Երախտիբը մոռանալ՝ կամ պոռած բա-
րիբը անզգայի պէս՝ չճանաչել (5):

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԻՔ ՀԻՆԳԵՐՈՐԳ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ:

1. Աղաչեմ՝ զմեզ եղբարք՝ ցանաչել զվաստակա-
ւորս մեր և զվերակացուս մեր ի տէր: Եւ հա-
մարեցարուք զնոսա արժանի ամենայն սիրոյ: Ա.
ԹԷ. Ե. 12: 13:

2. Ամենայն անձն որ ընդ իշխանութեամբ է, ի
հնազանդութեան կացցէ: Հ. 1: Ժ. 9: 1:

5. Ա. ԹԷ. Ե. 12:

4. Արդի որ թողուցու պահել զխրատ հօր, խոր-
հի զճառս չարեաց: Ա. Թ. Ժ. 27:

3. Յոյս անշնորհակալին որպէս՝ զստուն մտերայնոյ
հալեցի: Բ. 2: 29:

այլ մամկնամբասանման մամկնամբարմ
մամկնուորսն ինչի մամկնուարս

ՎԵՑԵՐՈՐԳ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ:

2. ՄԷ՛ սպանաներ
2. ՄԷ՛ սպանաներ

2. Ի՞նչ կուսուցանէ վեցերորդ պատուիրանն:

Պ. Աուսուցանէ ո՛չ միայն մարդ չսպանել,
այլ և սպանութեան խորհուրդ և ո՛չ մէկի տալ.
ընկերին չնեղելէն ետքը՝ ձեռնհաս եղածին չսփ
նորան օգնել (1):

Հ. Ի՞նչ առաքինութիւն կանխք մարդ չըս-
պանելով:

Պ. Անյիշատչարութիւն, կարեկցութիւն և ըն:

Հ. Ի՞նչ է անյիշատչարութիւնն:

Պ. Ուրիշ է կրած վնասին գէմ՝ վրէժխնդիր
չլինել, և սրտի բարկութիւնը զսպել (2):

Հ. Արեկցութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Ընկերի նեղութեանը հասնել. և նորա
կարեացը ձեռնտու լինել (3):

Հ. Ի՞նչ մեղքերի արդիւք կլննի վեցերորդ
պատուիրանը:

Պ. Սպանութեան, անձնասպանութեան, խըստասրտութեան, վրէժխնդրութեան:

Հ. Սպանութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Ընկերի կեանքը բառնալ բռնութեամբ 4):

Հ. Անձնասպանութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Մարդս ինքնակամ իր կեանքը կարճել 5):

Հ. Խստասրտութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Ընկերի ցաւը չի՛ դժալ՝ կամ նորա հարկաւոր կարիքը չհոգալ 6):

Հ. Վրէժխնդրութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Չարի փոխարէն ընկերին չար հատուցանելու ցանկութիւն 7):

Հ. Իրաւունք ունի՞ մարդս իր կեանքը կորցընելու:

Պ. Ո՛չ, որովհետեւ անձնասպանութիւնը մեծ մեղք է 8):

Հ. Եթէ մէկը դիպուածով մարդ մեռցնէ, կը մեղանչէ՞ այս պատուիրանիս դէմ:

Պ. Եթէ դիպուածով մէկը մարդ կսպանէ, և ո՛չ թշնամութեամբ ու կամքով, ո՛չ պատժի ընդ մարդասպանս 9):

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԵՔ ՎԵՑԵՐՈՐԿ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԵԻ:

1. Ամենայն որ ատէ՛ զեղբայր իւր, մարդասպան է: Ս. Յ. 4: Գ. 15:

2. Մի՛ յաղծիր ի չարէն, այլ յաղծեա՛ն բարեան չարին: Հ. 2: Ժ. 21:

3. Որպէս կամիր թէ՛ արասցեն ձեզ մարդիկ, այնպէս արարէք եւ զուր նոցա: Ղ. 2: 51:

4. Մի՛ սպանաներ. զի ամենայն որ սպանանիցէ, պարտական լիցի դատաստանի: Մ. 6: 4:

5. Ո՛չ որ ատեայ զանձն իւր: Ե. 29:

6. Քաղցեայ եւ ո՛չ ետուր ինձ ուտել. ծարաւեցայ, եւ ո՛չ արբուցիր զիս: Մ. 1: 16:

7. Մի՛ ասիցես թէ՛ առից վրէժ ի թշնամոյն, այլ համբեր Տեառն. զի քեզ ողնական լիցի: Ա. 1: 22:

8. Յայնժամ տեսեալ Յուդայի . . . եթէ պարտաւորեցաւ, զղջացաւ . . . եւ ասէ, մեղայ, զի մատնեցի զարիւն արդար . . . եւ չողաւ խեղդեցաւ: Մ. 5 - 6:

9. Եթէ՛ վրիպակաւ եւ ո՛չ առ թշնամութեան ձրգեսցէ նմա . . . զամենայն քար որով մեռանիցի, դատեսցէ ժողովուրդն . . . եւ ասրեցուցէ զսպանողն: Թ. 22 - 23:

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ:

Է. ՄԷ՝ շ՞ուր:

Հ. Ի՞նչ կուսանիմք եօթներորդ պատուիրա-
նաւս:

Պ. Հեռի լինել ամենայն մարմնական պղծու-
թիւնէ և զեղխութիւնէ և զայթակղեցուցիչ բա-
ների անխոհեմարար ձեռնամուխ չլինել ¹):

Հ. Այս պատուիրանը պահելով՝ ի՞նչ առա-
քինութիւն կը գործեմք:

Պ. Սրբութիւն, ժուժկալութիւն և այլ սո-
ցա նման առաքինութիւն:

Հ. Զ՞ի՞նչ է սրբութիւնն:

Պ. Սրտի անարատ պահպանութիւն և մա-
քուր վարք ունենալ ²):

Հ. Ժուժկալութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Ցանկական վատթար գործերէ հեռի մը-
նալ. աւելորդ ուտել խմելէ անձն պահել ³):

Հ. Այս պատուիրանը չպահելէ ի՞նչ մեղքեր
կյառաջանան:

Պ. Մարմնական մղուժիւն, որ կրճէտու-
թիւն և ուրիշ մեղքեր:

Հ. Մարմնական մղուժիւնն ի՞նչ է:

Պ. Հեշտախտութիւն և ամեն մարմնական
ցանկութիւնք ⁴):

Հ. Որ կրճէտութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Ատաթար ցանկութեանց մէջ յարատե-
ւելլ և չտիէն աւելի ուտելիքի խմելիքի հետ ընկ-
նել ⁵):

Հ. Այս պատուիրանը ինչպէ՞ս պիտի պահեմք:

Պ. Շնութիւն չանելէն ետքը՝ կին մարդու էլ
չի՛ պիտի նայենք ցանկանալու համար ⁶):

Հ. Ի՞նչ պատիժ պիտի առնուն շնացողները:

Պ. Արքայութիւնէն Աստուծոյ պիտի զրկը-
ւին ⁷):

ՎԿՅՅՈՒԹԻՒՆՔ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԻ:

1. Սրբեցոյք զանձինս մեր յամենայն պղծութիւնէ
մարմնոյ եւ հոգւոյ: Բ. ԿԻ՞ն. Է. 1:

2. Իսկ եթէ հոգւով զգործս մարմնոյ սպանանի-
ցէք՝ կեցցիք: ՀԻ՞ն. Բ. 15:

3. Զդաստացարուք այսուհետեւ, եւ լերուք զուար-
թունք: Ա. ՊԷ՞ր. Գ. 7:

4. Չի եթէ ըստ մարմնոյ կեցցիք՝ մեռանելոց էր:
Հ. 15:

5. Չգոյշ լերուք անձանց, դուցէ՛ ծանրանայցեն
սիրտք ձեր շուայտութեամբ եւ հոգովք աշխարհակա-
նօր: Գ. 54:

6. Որ հայի ի կին մարդ առ ի ցանկանալոյ նմա,
անդէն շնացաւ ընդ նմա ի սրտի իւրում: Մ. 27:

7. Յայտնի են դործք մարմնոյ՝ այս ինքն կն շնու-
թիւն, պոռնկութիւն, պղծութիւն, զիճութիւն, որ դպս-
պիսիս դործէ՛ զարքայութիւն Աստուծոյն՝ ճառան-
գէն: Գ. 19, 20:

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ.

Ը. ՄԷ՛ քողանար.

4. Ու թերորդ պատուիրանն ի՞նչ կուսուցանէ
մեզ:

Պ. Ուրիշի բանը չգողանալ, այլոց ունեցածը
չյափշտակել [տորամանկութեամբ, բռնի կամ [ա-
բէութեամբ 1)], փոխ առան յետ դարձնել 2):

4. Ո՞ր մեղքերը կարգելու այս պատուիրանս.

Պ. Յափշտակութիւն, զօջաքաղութիւնը և ըն.

4. Ի՞նչ է յափշտակութիւնն.

Պ. Ընկերի ունեցածը խլել [տորամանկու-
թեամբ կամ բռնի 3):

4. Զօջաքաղութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Ինչք ժողովելու անյագ ցանկութիւն ա-
պօրինաւոր միջոցով 4):

4. Ի՞նչ առաքինութիւն կանխք այս պա-
տուիրանը պահելով:

Պ. Զափաւորութիւն, անշահատիրութիւն և ըն.

4. Զափաւորութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Իւր ունեցածովը բաւականնալ, աչք չդնել այլոց բանը յափշտակելու 5):

Լ. Անշահասիրութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Կաշառք չառնուլ ի վերայ իրաւանց, ուրիշի ստացուածոց վերայ աչք չդնել, թէ և կարող է ձեռք բերել 6):

Վ. ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԻ Ք ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԻ:

1. Մի խարիք, ոչ զողք, ոչ աղանք եւ ոչ յափշտակողը զարբայութիւնն Ստուծոյ ոչ ժառանգին: Ս. ԿԻՆ. 2. 9. 10:

2. Փոխ առնու մեղաւորն եւ ոչ հատուցանէ: այլ որ արդարն է՝ ողորմի եւ տայ: Ս՝Վ՝. 19:

5. Մի յուսայր յանիրաւորութիւն, յափշտակութեան մի ցանկայր: Ս՝Պ՝. ԿԱ:

4. Սրմատ ամենայն չարեաց արծամսիրութիւնն է, որում ոմանց ցանկացեալ, վրիպեցան ի հաւատոց: Ս. ՏԷՎ՝. 2. 10:

5. Շատ իցեն ձեզ թշուալքն ձեր: Ղ՝Մ՝. Գ. 14:

6. Զիրաւ պարտապանին ի լաց տայցէ. եւ ըզյափշտակութիւնն զարձուցանիցէ՝ կերով կեցցէ: Ե՝ԷԷԷԷ. 19. 13:

[Faint, illegible text at the top of the page]

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ.

Ք. Մ՝. Կ՝. Գ՝. Դ՝.

Լ. Զի՛նչ կուտուցանէ իննբրորդ պատուիրանս:

Պ. Ընկերին վնասելու համար սուտ չի վկայել. իւր յանցանքը ուրիշի վերայ չդնել: անպարտը չզըպարտել, կամ ուրիշը բամբասել 1):

Լ. Սուտ չխօսելով ո՞ր առաքինութիւնը կանկար:

Պ. Արդարութիւն, քաղցրութիւն, հեղուութիւն և ըն:

Լ. Զի՛նչ է արդարութիւն:

Պ. Ամեն գործոց և բանից մէջ իրաւունք պահել 2):

Լ. Քաղցրութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Այլոց վերայ բարի խօսել, և ընկերի յանցանքը ծածկել 3):

Լ. Հեղութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Հողոց անյիշաչար բնաւորութիւն, որով մարդ ընկերի տկարութեանը կարեկից լինելով նորա յանցանքը կնիւրէ 4):

Հ. Սուտ վկայութեանէ ի՞նչ մեղքեր կծնանին:

Պ. Անիրաւութիւն, չարախօսութիւն, հպարտութիւն և լին:

Հ. Չի՞նչ է անիրաւութիւնն:

Պ. Ամեն բանից և գործոց մէջ ճշմարտութեան հակառակել 5):

Հ. Չարախօսութիւնը ի՞նչ է:

Պ. Ընկերի վերայ տարապարտ տեղը բամբասանք անել, և նորա մոլութիւնները յայտնել 6):

Հ. Հպարտութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Ընկերը արհամարհել և իւր անձը անարժանութեամբ ամեն պատուոց արժանի համարել 7):

Հ. Սուտ խօսողների հետ ի՞նչպէս վարուելու ենք:

Պ. Պէտք է նոցա ատել, և ընկերութիւն չանել սուա խօսողի հետ 8):

Հ. Ճշմարտութիւնն ի՞նչ եղանակաւ խօսելու ենք ընկերին:

Պ. Սիրով և առանց բարկութեան 9):

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ ԻՆՆԵՐՈՐԳ ՊՍՏՈՒԻՐԱՆԻ:

1. Եւ համբաւ սուտ մի ընդունիցիս. մի հաւանիցես ընդ անիրաւի՝ լինել վկայ անիրաւ: Եւէջ. ԻԳ. 1:

2. Ընկեցէք զչարիս յանձանց ձերոց, խնդրեցէք զիրաւունս, փրկեցէք զրկեալս, դատ արարէք որոյն եւ տուք իրաւունս արւոյն: Եւէջ. Ա. 16—17:

3. Մի զօր հայհոյել, անկուխ լինել. դամնայն ցածութիւն առ ամենայն մարդիկ ցուցանել: Տէր. Ե. 2:

4. Ներել միսեանց, շնորհել իրերաց, եթէ ումեր տրտունջ զումերէ ինչ իցէ: Կողմ. Գ. 13:

5. Որ սիրէ զմեղս, ատեալ զանձն իւր: Սողմ. Ժ:

6. Մի բամբասէք զմիմեանս եղբարք: Յէջ. Գ. 11:

7. Մի պարծիր յամբարտաւանութեան ձերում. ամենայն այդպիսի ինչ պարծանք չարութեան են: Սէր. 16:

8. Որ զնայ ընդ իմաստունս՝ իմաստուն եղեցի. եւ որ թարթափի ընդ անզգամս, յայտնի եղիցի: Սողմ. ԺԳ. 20:

9. Ամենայն դառնութիւն եւ բարկութիւն եւ սրտմտութիւն եւ աղաղակ եւ հայհոյութիւն բարձցի ի ձէնջ ամենայն չարութեամբն հանդերձ: Եւէջ. Գ. 51:

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ

Ժ. Մի՛ ցանկար արան ընկերի՛ Կ. Օ՛ր Բնօջ նարա. Օ՛ր անո
դոյ նարա. Օ՛ր Ժարայի նարա. Օ՛ր անանոյ նարա. Ե
միամետոյ Օ՛ր անանոյնի, զի՛նչ ընկերի՛ Կ. Եջէ:

Հ. Տասներորդ պատուիրանս ի՞նչ կուսուցա-
նէ ձեզ:

Պ. Սրտի ամեն չար ցանկութիւնը թողուլ,
և չհետեւել կամբի բոլոր բազմաքններին. ու ըն-
կերը չզրկել. ուրիշի ունեցածին ևս ցանկութիւն
չունենալ.

Հ. Ի՞նչ առաքինութիւն կպատճառէ այս
պատուիրանը:

Պ. Արթնութիւն, անձնուրացութիւն և ըն,

Հ. Արթնութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Մեր սրտի յօժարութիւնները և գործերը-
նիս Աստուծոյ կամաց և օրինացը համաձայնե-
ցնել 1):

Հ. Անձնուրացութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Մարմնական բնատուր վատթար ցանկու-
թիւնը բողբոջին մտքից հանել, և Գրիստոսի
հետ մեր մարմինը ի խաչ հանել իւր կարեօքն ու
ցանկութեամբ 2):

Հ. Ո՞ր մեղքերը կզործենք այս պատուիրանի
դէմ:

Պ. Ինքնասիրութիւն, անհոգութիւն և ըն.

Հ. Ինքնասիրութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Մարմնոյ ցանկութեան կամաւ հնազան-
դիլ, և մեղաց մէջ միշտ մնալու վատթար սովո-
րութիւն 3):

Հ. Անհոգութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Անասակար սովորութիւնները չի թողուլ,
և մարմնական ցանկութիւնները ուղղելու փոյթ
չտանել 4):

Հ. Ի՞նչ մտօք դրուած են ընդհանրապէս այս
տասն պատուիրանքը:

Պ. Մարդու վարքը կատարելապէս առաքի-
նութեան մէջ կրթելու 5): որոյ մէջ ա՛յն մարդ
կցանկայ իր անձը պահել 6):

Հ. Այս տասն պատուիրանքը քանի՞ կրթա-
նութիւն ըստ զօրութեան:

Պ. Երկու մասն կրթածունին յԱստուած-
սիրութիւն և յԼնկերսիրութիւն. այս մտօք տասն
պատգամքը երկու տախտակի վերայ գրուեցան 7),
որոց չորսը յանձնառական օրէնք են և վիցը Հը-
րաժարական. ուստի և յանձնառականի կատա-
րումը՝ կը կոչուի առաքինութիւն, և խոտորումն
ի Հրաժարականէն. իսկ Հրաժարականի կատա-
րումը՝ կատուի մեղք, որ և յանձնառականէն խո-
տորումն:

Հ. Մեղքը քանի՞ տեսակ է:

Պ. Երկու՝ սկզբնական և ներգործական:

Հ. Սկզբնական մեղքն ո՞րն է:

Հ. Մեղքն Ադամայ որով ամենակարողն
Աստուծոյ դէմ մեղանչեց, այն է պատուիրանա-
զանցութիւն:

Հ. Ադամայ մէկ պատուիրանազանցութենէն
ի՞նչ փնասներ եղան:

Պ. Բովանդակ մարդկային սերունդը դատա-
պարտուեց այս աշխարհքում և ի Հանդերձեա-
լըն 8):

Հ. Ինչպէս մէկի յանցանքով բոլոր մարդկային
ազգը դատապարտուեց:

Պ. Մարդկային բնութեան արմատը Ադամ
լինելով՝ նորա յանցանքը բոլոր մարդկային ազգի
վերայ տարածուեց 9), ուստի և ամենքը սկզբ-
նական մեղաց մէջ կ'ծնանին 10), ու մեղաց դա-
տապարտութեան տակ կ'լինին:

Հ. Ի՞նչ է դատապարտութիւնն այս աշխարհ-
քիս մէջ:

Պ. Մարդու մարմնոց ապականութիւնը. ո-
րով զրկուեցանք այն գերբնական պարգևէն, զոր
պիտի վայելէինք, [Թէ որ չմեղանչէր Ադամ 11),
երկրորդ՝ մեր մարմնական զգայութեանց՝ հոգւոյն
չհնազանդելը. որով ամեն անգոսնելի կիրքերը և
մեղք գործելու յօժարութիւնը յառաջ եկան,
ինչպէս՝ ցաւ, ակտիւ և կերակուրի և հանդերձի
հարկաւորութիւն 12), և ս. և մահ 13):

Հ. Ի՞նչ է դատապարտութիւնն Հանդերձեալ
աշխարհքի մէջ:

Պ. Աստուծոյ երանաւէտ տեսութենէն զըր-
կուիլ, հոգւոյ տառապանք, յուսահատութիւն և
անմտիժար սուգ 14):

Հ. Այս յաւիտենական դատապարտութենէն
ինչով կ'փրկուիմք:

Պ. Հաւատալով Յիսուսի Քրիստոսի Աստուածոյ Միածին Որդւոյն, և ընդունելով նորանից սահմանած մկրտութիւնը 15):

Հ. Քրիստոսի հաւատալէն ետքը՝ ինչո՞վ կը հնազանդուիք նորան:

Պ. Նորա Օրէնքը պահպանելով, կամ աւետարանական ուխտի նոր Օրինացը հնազանդելով. որ տուաւ իւր Քրիստոնէական Եկեղեցւոյն 16):

Հ. Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ նոր Օրէնքը ո՞րն է:

Պ. Նոյն իսկ բարոյական Օրէնք Մովսեսի տաւորն պատգամբը. զոր Քրիստոս բացայայտելով, վերստին հաստատեց և անհրաժեշտ իւր Եկեղեցւոյն երկու միտք ամփոփելով 17):

Հ. Ի՞նչ բանի մէջ կպարունակի նոր Օրէնքը:

Պ. Այս երկու բանի մէջ:

Միրեցեա զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ և յամենայն յանձնէ և յամենայն մտաց քոց:

Միրեցեա զընկեր քո իբրև դանձն քո 18):

Հ. Ի՞նչ կպատուիրէ մեզ նոր Օրէնքը:

Պ. Ամենատեսակ մեղքէ և մոլութենէ հեռանալ, և աստուածահաճոյ առաքինութիւն զոր-

ծել. ո՞չ միայն արտաքուստ մարմնով կատարող օրինաց երեւիլ, այլ և սրտի մէջ չղահիլ չար խորհուրդ և յօժարութիւն մեղք դործելու 19):

Հ. Ո՞րն է Աւետարանական օրինաց ուխտը:

Պ. Աւետարանակ սն օրինաց պահելու ուխտը՝ տամերկու տեսակ առաքինութիւն ցոյց տուաւ Քրիստոս սուրբ Աւետարանի մէջ, որք են:

Վամաւոր աղքատութիւն 20):

Վատարեալ հնազանդութիւն 21):

Ողջատոհմութիւն 22):

Այլիչաչարութիւն 23):

Հեղութիւն 24):

Առանց խորելոյ ողորմութիւն 25):

Ճշմարտութիւն 26):

Հեռանալ յաւթէ մեղաց 27):

Փախչիլ ի սնախառութենէ 28):

Պահել մարդոյ զիւր խրատ 29):

Ճանաչել զԱստուած՝ Հայր և խնամակալ 30):

Եղբայրական յանդիմանութիւն 31):

Հ. Առանց այս ուխտերը կատարելու մարդ յաւիտենական կեանքը արժանի կլինի՞ ժառանգելու:

Պ. Ո՛չ, այլ Աստուծոյ բարկութիւնը կմնայ նորա վերայ 52):

Հ. Ներգործական մեղքը ո՞րն է:

Պ. Այնքիկ, զորոնք մարդս իւր կենաց մէջ կգործէ:

Հ. Քանի՞ կերպ է ներգործական մեղքը:

Պ. Չորս ... խորհրդով, ինչպէս յուսահատութիւն, ատելութիւն, նախանձ, թերահաւատութիւն ևն:

Բ. Բանիւ, ինչպէս բամբասանք, հայհոյութիւն, յիշոցք, զրկարտութիւն, քսութիւն, ստախոսութիւն ևն:

Գ. Գործով, ինչպէս զողութիւն, յափշտակութիւն, շնութիւն, սպանութիւն, ևն:

Դ. Չանցառութեամբ, ինչպէս բարին զիտել՝ ու չառնել. շնորհաց քանքարը ծածկել. բարերարութիւն անկու կարող լինել՝ ու չկամենալ:

Հ. Քանի՞ տեսակ կրաժանուի ներգործական մեղքը:

Պ. Երկու՝ մահացու և ներելի:

Հ. Որո՞նք են մահացու մեղքը:

Պ. Այս եօթը, հպարտութիւն, նախանձ, բարկութիւն, ծուլութիւն, ազահուութիւն, որկրամոլութիւն և բղջխոհութիւն:

Հ. Ինչո՞ւ համար մահացու կասուին այս մեղքերը:

Պ. Նորա համար, որ մարդու հողին կմահացնեն և յԱստուծոյ տեսութենէն կը զրկեն բղջմեղ 55):

Հ. Ինչո՞վ կբժշկին այս մեղքերը:

Պ. Նոցա հակառակ առաքինութիւններով, ինչպէս,

Հպարտութիւնը՝ խոնարհութեամբ:

Նախանձը՝ եղբայրսիրութեամբ:

Բարկութիւնը՝ հեղութեամբ:

Ծուլութիւնը՝ արիութեամբ:

Ազահութիւնը՝ ողորմութեամբ:

Որկրամոլութիւնը՝ բարեխառնութեամբ:

Բղջխոհութիւնը՝ ողջխոհութեամբ:

Հ. Ներելի մեղքերը որո՞նք են:

Պ. Նոքա են, զորոնք կամ տկարութեամբ կամ անզիտութեամբ և կամ ակամայ կը գործեմք:

Հ. Այս ամեն մեղքերն ևս Աստուծոյ դէժ են, թէ ո՛չ:

Պ. Այ՛ր, ըստ որում Աստուած կատէանիրաւուութիւնը 54). բայց յատկապէս տկարութեամբ գործուած մեղքը՝ հզօրին Աստուծոյ դէմ է, անգիտութեամբ եղածը՝ Հօր իմաստութեան Որդւոյն գէմ է, իսկ սրտի չարութենէն յառաջ եկած մեղքերը և աստուածային պատուիրանքը արհամարհելով գործածենքը՝ Հոգւոյն սրբոյ դէմ են:

Հ. Այս մեղքերէն որո՞նք աւելի ծանրագոյն կհամարին:

Պ. Հոգւոյն սրբոյ դէմ եղած մեղքերը անթողի են 55). ինչպէս յԱստուծոյ իսպառ յոյս կտրել 56). յանդիմարար յԱստուած յուսալ 57). ճշմարտութեան դէմ յայտնապէս մաքառել 58). եղբօր բարեացը նախանձիլ 59). խտտարտութիւն անել անկարեկցութեամբ 40). և անզղջութեամբ մեղաց մէջ յամառիլ 41):

Հ. Կարո՞ղ է մարդ բոլորովին ներգործական մեղքից ազատ լինել:

Պ. Ո՛չ, բայց կարող է Աստուծոյ օժանդակութեամբ կամաւ մեղանչել զգուշանալ 42):

Հ. Ուրեմն ի՞նչ օգուտ կլինի աւետարանական ուխտը կատարելէն:

Պ. Աւետարանական ուխտը կատարելով, մեր անիրաւութիւնը այլ ևս չի յիշեր 45). այլ Յիսուսի Քրիստոսի շնորհիւ կարողացնէ զմեզ 44):

Հ. Ըստ այսմ ամեն հաւատացեալք ևս կըփրկուին թէ ո՞չ:

Պ. Որոնք որ կենդանի հաւատք ունին, և ո՞չ մեռեալ 43):

Հ. Կենդանի հաւատքն ի՞նչ է:

Պ. Սրտի մտօք Աւետարանի ճշմարտութեանը հաւատալ և օրէնքը կատարել ըստ կարեաց, յուսալով քաւութիւն մեղաց ընդունել յԱստուծոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի անուամբ 46):

Հ. Ինչո՞ւ համար կենդանի կատուի պայպիսի հաւատքը:

Պ. Նորա համար՝ որ Աստուած իւր ողորմութեամբ ըստ մեր հաւատոցն ի մեռելութենէ կենդանացոյց զմեզ ի Քրիստոս 47). և հաւատքն որ ի մեզ, կպտղաբերէ զառաքինութիւն 48):

Հ. Ինչո՞ւ մեռեալ կատուի հաւատքը:

Պ. Հաւատքը մեռեալ կատուի, երբ որ աւետարանական ճշմարտութիւնը ճանաչելէն ետքը ըստ այնմ չեմք վարուիլ 49):

Հ. Ինչպէս հաւատք կպահանջէ մեզանից Քրիստոս:

Պ. Ճշմարիտ և կենդանի հաւատքը, զի հաւատոյ դաւանութեամբ աստուածային պատուիրանը պահելով, իսկպէս աստուածային օրէնքն ևս կատարած կլինիմք 50):

Հ. Այս ամեն աւետարանական ուխտի նոր Օրէնքը ո՞ւմ աւանդեց Քրիստոս:

Պ. Իրեն հաւատացեալ Եկեղեցւոյն 51):

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ ՏՍՍՆԵՐՈՐԿ ՊՍՏՈՒԻՐԱՆԻ

1. Տեսչիբ որպէս ճշմարտիւ զնայցէք, մի իրրեւ աւնիմաստք, այլ իրրեւ իմաստունք: Եփե. Ե. 15:

2. Որ քրիստոսեանքն են, զմարմինս իւրեանց ի խաչ հանեն կարեօք եւ ցանկութեամբք: Գ. շ. Ե. 24:

3. Մի այտուհետեւ թաղաւորեսցին մեղք ի մահկանացու մարմինս ձեր, հնազանդել ցանկութեանց նորա: Հ. շ. Ե. 2:

4. Մի զքնով անկանիցիմք որպէս եւ այլքն, այլ արթունք եւ զուարթունք եղիցուք: Ա. Թե. Ե. 6:

5. Օրէնքն սուրբք են, եւ պատուիրանն սուրբք եւ արդար, եւ բարերար: Հ. շ. Ե. 12:

6. Հեթանոսք որք զօրէնս ոչ ունին, . . . անձանց իւրեանց իսկ են օրէնք, որք ցուցանեն զգործս օրինացն զրեալ ի սիրտս իւրեանց: Ա. շ. Բ. 14. 15:

7. Եւ զրեաց ի վերայ տախտակացն զբանս ուխտի՛ զտասն պատգամացն: Եւեց. Լ. Գ. 28:

8. Այլ թաղաւորեաց մահ յԱղամայ մինչեւ ցՄովսէս, եւ ի վերայ չյանցուցելոցն ըստ նմանութեան յանցուածոյն Աղամայ, որ է օրինակ հանդերձելոցն: Հ. շ. Ե. 14:

9. Որպէս ի միոջէ մարդոյ մեղք յաշխարհ մտին, եւ ի մեղաց անտի մահ, եւ այնպէս յամենայն մարդիկ տարածեցաւ մահ, որով ամենեքին մեղան: Հ. շ. Ե. 12:

10. Անօրէնութեամբ յղացաւ եւ ի մեղս ծնաւ զիս մայր իմ: Մ. շ. Ծ:

11. Մեղօքն ապականեալ Աղամ, զապականութիւն յազգէ յազգ ծննդոց իւրոց սերմանեաց: Ա. շ. Գ. 11: «Որպէս միոյն յանցանօք յամենայն մարդիկ զատապարտութիւն, նոյնպէս եւ միոյն արդարութեամբ եւ յամենայն մարդիկ արդարութիւն կենաց»: Հ. շ. Ե. 18:

12. Ապականեցան մարդկան ողիք մեղացն ախտիւք, եւ մարմինք ցաւալից վտանդիւք ի հող դառ-

նալ եւ յերկիր ապականիլ վիճակեցաւ: Խ... է Մէհն.
Ժ... Ժ... Ժ...:

15. Որպէս Ադամաւ ամեներին մեռանին, նոյնպէս
եւ Քրիստոսիւ ամենեքեան կենդանասցին: Ա. Կ... Ժ...
Ժ... 22:

14. Եւ որդիքն արքայութեան երկնից ելցեն ի
խաւարն արտարին. անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատա-
մանց: Ի Մ... Բ. 12:

13. Որ հաւատասցէ եւ մկրտեցի՛ կեցցէ: Մ... է.
Ժ... 16:

16. Եթէ որ մեղիցէ, ունիմք բարեխօս առ Աս-
տուած՝ զՅիսուս Քրիստոս զարդարն եւ զանարատն,
եւ նա է քառութիւն մեղաց մերոց: Ա. Յ... Բ. 2:

17. Ո՛չ եկի լուծանել զօրէնս կամ զմարդարէս,
այլ լնուլ: Մ... Ե. 17:

18. Յայս երկուս պատուիրանս ամենայն օրէնք
եւ մարդարէք կախեալ կան: Ա... Ի. Բ. 40:

19. Չի ի սրտէ ելանեն խորհուրդք չարք, սպանու-
թիւնք, պռոնկութիւնք, գողութիւնք, սուտ վկայու-
թիւնք, հայհոյութիւնք, այս ամենայն է, որ պղծէ ըզ-
մարդ: Ա... Ժ... 17:

20. Վաճառեան զինչս քո եւ տո՛ւր աղքատաց, եւ
ճկ զկնի իմ: Մ... Ժ... 21,

21. Որ զայ զկնի իմ, ուրացի զանձն իւր: Ա...:

22. Են ներքինիք, որք զանձինս իւրեանց արա-
րին ներքինիս վասն արքայութեանն Աստուծոյ: Ա...
12:

25. Սիրեցէք զՅշնամիս ձեր. բարի արարէք ատե-
լեաց ձերոց: Ա... Ե. 44:

24. Որ հարկանէ զձեռք քո, դարձն նմա եւ ըզ-
միւսն: Ղ... 2. 29:

23. Ամենայնի որ խնդրէ ի քէն՝ տո՛ւր, եւ զոր
ինչ հանէ որ ի քէն, մի պահանջեր: Ա... 50:

26. Խօսեցարո՛ւք զճշմարտութիւն, եւ ճշմարտու-
թիւնն ազատեցէ զձեզ եղիցի ձեր բանն այո՛՛ այո,
եւ ոչն՛ ոչ: Ա...:

27. Եթէ ակն քո դայթակղեցուցանէ զրեզ, հան
եւ ընկեա՛ ի քէն: Մ... Թ. 46:

28. Մի առնիցես զաղօթս եւ զարդարութիւն ա-
ռաչի մարդկան, եւ մի զիտասցէ աջ քո, զինչ գոր-
ծեաց ձախ քո: Մ... 2. 5. 4:

29. Ասեն եւ ո՛չ առնեն, կապեն մարդկան բեռինս
ծանուես, եւ ինքեանք մատամբ ո՛չ մերձենան ի նա:
Ա... Ի. Գ. 4:

50. Մի հոգայցէք վասն վաղուին թէ զինչ ուսի-
ցէք, զիտէ Հայրն ձեր զինչ պիտոյ է ձեզ: Մ... 2. 56:

տեսանես՝ զի ի դործոց արգարանայ մարդ, եւ ոչ ի հաւատոց միայն: Յ՝ 24 — 25:

47. Աստուած որ մեծն է՝ նորմութեամբն զմեզ զմեզ մինչ զեռ մեռեալ էար ի մեզս մեր՝ կենդանի արար ի Բրիտոս: Ե՛ 4: 5:

48. Հաւատքն եղեն՝ գործակից գործոց նոցա, եւ ի գործոց անտի հաւատքն կատարեցան: Յ՝ 22:

49. Զորօրինակ մարմին առանց հոգոյ մեռեալ է, տնայէս եւ հաւատք առանց գործոց: Ա՛ 24:

50. Իսկ որ յառեալ ի կատարեալ օրէնս՝ ազատութեամբ հայիցի, եւ ի նմին կացցէ, ոչ եղև նա լսող մուսցութեան, այլ արևող գործոյն, նա յառեկի իւրում լիցի երանելի:

54. Այս է ուխտն զոր ուխտեցից ասնոյ Խրայէլի յետ աւուրցն այնոցիկ, ասէ տէր. տաց զօրէնս իմ ի միտս նոցա, եւ ի սիրտս նոցա զրեցից զնոսս: Ե՛ 55:

115
 Կատարեալ զմեզս մեր՝ կենդանի արար ի Բրիտոս: Ե՛ 4: 5:
 48. Հաւատքն եղեն՝ գործակից գործոց նոցա, եւ ի գործոց անտի հաւատքն կատարեցան: Յ՝ 22:
 49. Զորօրինակ մարմին առանց հոգոյ մեռեալ է, տնայէս եւ հաւատք առանց գործոց: Ա՛ 24:

ՄԱՍՆ ՏԵՍՆԵՐՈՐԴ

Ե՛ 4: 5:

Հ. Զի՞նչ է Եկեղեցին Բրիտոսի:
 Գ. Ժողով ճշմարիտ հաւատացելոց ի Բրիտոս 1):

Հ. Ասան էր Եկեղեցի կասուի հաւատացելոց ժողովը:

Գ. Ասան այն, որ Բրիտոս իւր արեամբ փրկեց իւր անուան հաւատացեալները, խաչի վերայ պատարագելով 2): և ինքն եղաւ իւր Եկեղեցոյ հաւատոց (հին 5):

Հ. Ի՞նչ յատկութիւն ունի Եկեղեցին Բրիտոսի:

Գ. Բրիտոսի Եկեղեցին չորս յատկութիւն ունի, որ է Մի, Սուրբ, Կաթոլիկէ և Առաքելական 4):

Հ. Ինչու համար է Մի:

Գ. Նորա համար որ ամեն հաւատացեալ Բրիտոսեայ ազգերը հոգեոր և ներքին միութեամբ

116

Հաւատոյ՝ յուսոյ և սիրոյ՝ միացած են Քրիստոսի Հետ 5), իբրև անդամք նորա մարմնոյն 6), և իբրև մի մարմին մի գլխոյ Հետ 7):

Հ. Ի՞նչ մտօք Սուրբ կը կոչուի:

Պ. Քրիստոսի Եկեղեցին սուրբ կասուի որ ամեն մոլար վարդապետութենէ ազատ է 8), և եկեղեցւոյ անդամները սրբեալ են աւագանի մկրտութեամբ և առ Քրիստոս ունեցած Հաւատաբով 9):

Հ. Կաթուղիկէ ի՞նչ մտքով կասուի և կաթուղիկէ ի՞նչ ասել է:

Պ. Կաթուղիկէ Յունարէն է, և կնշանակէ ընդհանրական, և նորա Համար ընդհանրական կասուի, որ եթէ մէկը քրիստոսական Հաւատով եկեղեցւոյն դիմէ, եկեղեցին առանց խտրութեան կընդունի զնա՝ ի՞նչ ազգէ որ լինի 10), որով և կտարածուի ընդհանուր տիեզերք:

Հ. Առաքելական ինչո՞ւ Համար կասուի:

Պ. Նորա Համար, որ Հաստատուած է Քրիստոսի եկեղեցին Առաքելական քարոզութեանց վերայ անդրդուելի 11):

Հ. Բանի՞ կրթմանուի Քրիստոսի եկեղեցին:

Պ. Երկու՝ Զինուորեալ և Յաղթական:

Հ. Ո՞րն է զինուորեալն:

Պ. Կենդանի Հաւատացելոց բազմութիւնը, որ իբրև Քրիստոսի զինուոր, հոգևորապէս զինուորած են աշխարհքիս խաւարային իշխանութեան դէմ 12):

Հ. Յաղթականը ո՞րն է:

Պ. Բոլոր ննջեցեալք ի Քրիստոս, որք իւրեանց կենաց մէջ մեղաց և աներեւոյթ թշնամւոյ զօրութեան դէմ պատերազմելով, իբրև յաղթական զինուոր՝ վախճանեցան անթառամ պսակն ընդունելու 13), յեկեղեցիս Անդրանկաց ի վերինն Երուսաղէմ 14):

Հ. Տաճարք և աղօթատեղիքը ի՞նչ մտքով եկեղեցի կասուին:

Պ. Որովհետև Հաւատացեալք նոցա մէջ միատեղ կժողովին զԱստուած պաշտելու 15), ըստ որոյ և յարմարութեամբ միայն եկեղեցի կասուի՝ և ո՛չ իսկութեամբ 16):

Հ. Եկեղեցւոյ ուղղափառութիւնը ինչո՞վ կը ճանաչի:

Պ. Նորա Հաւատոյ վարդապետութեամբը՝ երբ Համաձայն կլինի այն Աստուածաշունչ զորոց պատուիրանաց, յաւանութեան քրիստոսական

Հաւատոյ, Առաքելական բարոզութեանց և Տիեզերական ժողովոց կանոնաց:

Հ. Եկեղեցւոյ բարեկարգութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Հաւատացելոց միակրօն և միաբան դաւանութիւնը, և սրբազան արարողութեանց պահպանութիւնը (17):

Հ. Ո՞վ է Եկեղեցւոյ կառավարիչը:

Պ. Եկեղեցւոյ կառավարիչն Քրիստոս է. որ խոստացաւ անբաժան մնալ իւր Հաւատացեալներէն մինչև ցկատարած աշխարհի (18): ուստի և իւր եկեղեցին կառավարելու՝ նորոյումստի սպասաւորները կարգեց, և նորա խորհրոյ Հազարապետները՝ հովուել զժողովուրդ Տեառն (19):

Հ. Եկեղեցւոյ հովուաց պաշտօնը ի՞նչ է:

Պ. Հաւատացելոց Աստուածային բանը քարոզել (20), խորհուրդները մատակարարել (21), և հերձուածները հերքել (22):

Հ. Զ՞ի՞նչ է հերձուածն:

Պ. Առտ ու մոլոր վարդապետութիւնք, և քրիստոսական Եկեղեցւոյ ուղղափառ Հաւատոյն դէմ՝ թիւր մեկնութիւնք:

Հ. Այդպիսի հերձուածները ո՞ր դատապարտուեցան:

Պ. Ընդհանրական Եկեղեցւոյ տիեզերական ժողովքներում:

Հ. Տիեզերական ժողովքն քանի՞ են և որո՞նք:

Պ. Մեր Հայաստանեայց Եկեղեցին տիեզերական երեք ժողովքը կընդունի միայն որոնք ուղղակի Քրիստոսական Հաւատոյ վերայ եղած հերձուածոց դէմ եղան որք են:

Առաջին՝ Նիկիոյ Ս. Ժողովն որ եղաւ Քրիստոսի 325 թուականին. ուր երեք հարիւր տասն և ութ հայրապետաց ժողովով Արիոսի աղանդը մերժեցին, որ Քրիստոսի Աստուածութիւնը կուրանայր, և սահմանեցաւ Հաւատոյ Հանգանակը:

Երկրորդն՝ Աստանդուպոլսոյ Ս. Ժողովն յամի 381, ուր հարիւր յիսուն հայրապետաց ժողովով մերժուեցաւ Մակեդոնի աղանդը որ Հոգւոյն սրբոյ Աստուածութիւնը կուրանայր, և սահմանեցաւ Հոգին սուրբը դաւանել համապատիւ և համազոյ Հօր և Արդւոյ:

Երրորդն՝ Եփեսոսի Ս. Ժողովն յամին 431, ուր երկու հարիւր Հայրապետաց ժողովով հերքեցաւ աղանդն Նեստորի որ մի Քրիստոսը երկու կրածանէր, և սահմանեցաւ դաւանել աստուածային

և մարդկային բնութեանց անշփոթ և անխառն միաւորութիւնը՝ ի մի Բրիստոս :

Հ. Ուրեմն Հարկ է սուրբ Համարել զեկեղեցական կանոնները :

Պ. Անպատճառ, ըստ որում Բրիստոս Եկեղեցւոյ կանոնները արհամարհողները՝ անհաւատներն հետ կդատապարտէ 23) :

Հ. Ի՞նչ են Խորհուրդք Եկեղեցւոյ :

Պ. Սրբազան արարողութիւնք, որոնք զգալի նշաններով հաւատացելոց կպարգևեն աներևութաբար Աստուծոյ շնորհքը 24) :

Հ. Այս սրբագործութիւնները ինչո՞ւ համար Խորհուրդ կասուին :

Պ. Նորա համար որ՝ արարողութիւնը յայտնի կատարուելով, ընդունողը աներևութաբար շնորհ կառնու Բրիստոսէ սահմանած էական բանը ասելով :

Հ. Եկեղեցւոյ խորհուրդները քանի՞ են :

Պ. Այս եօթը :

ա. Մկրտութիւն,

բ. Դրոշմ,

գ. Ապաշխարութիւն,

դ. Հաղորդութիւն,

ե. Պսակ,

զ. Կարգ կամ Չեռնագրութիւն,

է. Օծումն հիւանդաց :

Հ. Ո՞չ սահմանեց այս Խորհուրդները :

Պ. Բրիստոս Տէրն մեր 25) :

Հ. Այս ամեն խորհուրդները հարկաւոր են :

Պ. Առաջին չորսը հարկաւոր են փրկութեան համար 26), իսկ վերջին երեքը փախազողք միայն կընդունին 27) :

Հ. Այս խորհուրդները կարելի՞ է կրկնել թէ ո՞չ :

Պ. Անկրկնելի են Մկրտութիւն, Դրոշմ և Կարգը, իսկ մնացած չորսը հարկաւոր եղած ժամանակը կարելի է կրկնել 28) :

Հ. Ինչո՞ւ համար անկրկնելի է մկրտութիւնը :

Պ. Ըստ որում մկրտութիւնը օրինակ է Բրիստոսի մահուան 29), որ միանգամ մեռաւ մեր համար, և միւսանգամ մեռանելու չէ 30) :

Հ. Դրոշմն և կարգ ի՞նչ մտօք չեն կրկնուիլ :

Պ. Աստուծոյ շնորհքը անդառնալի են և անփոփոխելիք՝ որոց վրայ կը կատարուին այս խորհուրդք, և ընդունողաց հոգւոյ մէջ կտպաւորի իբրև կնիք :

Վ. ԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ ՏԱՍՆԵՐՈՐԳ ՄՍՍՆԻ:

1. Եւ եղեւ երկիւղ մեծ ի վերայ ամենայն եկեղեցւոյն . . հաճոյ թուեցաւ առարեւոյն եւ երիցանց ամենայն եկեղեցեաւն: Գ. Գ. Ե. 11. Ը. 5:

2. Փրկեցայք պատուական արեամբն Քրիստոսի . . որք նովաւ հաւատացիր յԱստուած: Ա. Պե. Գ. Ա. 17—21:

3. Զհիմն այլ որ ոչ կարէ դնել բան զեղեւան, որ է Յիսուս Քրիստոս: Ա. Կ. Գ. 14:

4. Հաւատամք եւ ի միսիայն ընդհանրական եւ առարեւական եկեղեցի: Ի Հանգանայն հասարայ:

5. Աղանձմ գծեզ . . պահել զմիաբանութիւն հողոյն յողիւ խաղաղութեան, մի մարմին եւ մի հոգի. որպէս եւ կոչեցարուք ի մի յոյս կոչման սերոյ. մի է տէր եւ մի հաւատ: Ե. Գ. 1—6:

6. Անդամք եմք մարմնոյ նորա: Ա. Գ. Ե. 50:

7. Եւ զնա (ՉՔրիստոս) եզգուին ի վերայ ամենայն իրիք եկեղեցւոյ, որ է մարմին նորա: Ա. Գ. Ա. 22:

8. Զի կացուսցէ ինքն իւր յանդիման փառաւոր զեկեղեցի, զի մի ունիցի ինչ պրատ կամ աղտեղութիւն: Ա. Գ. Ե. 27:

9. Որպէս եւ Քրիստոս սիրեաց զեկեղեցի եւ զանձն իւր մատնեաց վասն նորա, զի զնա սրբեաց սրբութեամբ աւազանին բանիւ: Ա. Գ. Ե. 26:

10. Որք միանգամ ի Քրիստոս սկրտեցարուք, զՔրիստոս զզեցեալ էք, չիք խաիր ոչ հրէի եւ ոչ հեթանոսի: Գ. Գ. Գ. 27:

11. Քարոզեցի աւետարանս արքայութեան ընդ ամենայն տիեզերս: Մ. Գ. Ի. 44:

Շէնեալք ի վերայ հիման առարեւոյն եւ մարդարէի: Ե. Գ. Ե. 11:

12. Զի թէպէտ եւ մարմնով զնամք, այլ ոչ եմէ ըստ մարմնոյ զինուորիմք, զի զէն զինուորութեան մերոյ ոչ է մարմնաւոր, այլ զօրաւոր յԱստուծոյ առ ի քակելոյ զամուրս: Բ. Կ. Գ. Ժ. 5—4:

13. Այսուհետեւ կայ մնայ ինձ արդարութեան պակհն: Բ. Տ. Գ. 7:

14. Փոխեցայք յերկրայնոցս ի յերկինս, ընկալայք ի Քրիստոսէ զպսակս անսպականս: Շար. Գ. Ե. 13:

15. Յեկեղեցիս օրհնեցէք զԱստուած, եւ զտէր յաղբերացն Իսրայէլի: Ս. Գ. Ե. 16:

16. Սովորութիւն ունիմք եկեղեցի անուանել զազօծարանն յարանունարար, այլ ոչ ընաւորարար: Ս. Գ. Ե. 17:

17. Ձի ոչ եթէ խռովութեան է Աստուած, այլ խաղաղութեան . . . եւ ամենայն ինչ ձեր պարկեշտութեամբ եւ ըստ կարգի լինիցի: Ա. ԿԻՐՆ. Դ. 55. 40:

18. Ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչեւ ի կատարած աշխարհի: ՄԻՊ. ԻԸ. 20:

19. Չգոյշ կացէք անձանց եւ ամենայն հօտիդ, յորում եղ զձեզ Հոգին սուրբ տեսուչս հովուել զժողովորդ Տեառն: ԳԻՐՆ. Ի. 28:

20. Եւ դու քարոզեա՛ զբանն. հաս ի վերայ ժամոն եւ ի տարածամու: Բ. ՏԷՃ. Դ. 2:

21. Այսպէս համարեսցին զմեզ մարդիկ իբրեւ պաշտօնեայս քրիստոսի եւ հազարապետս խորհրդոցն Աստուծոյ: Ա. ԿԻՐՆ. Դ. 1:

22. Պարտ է եպիսկոպոսին . . . վերակացու լինել հաւատարիմ բանին վարդապետութեան, եւ ըզհակառակորդան կշտամբել: ՏԷՊ. Ա. 7—9:

25. Ապա եթէ եւ եկեղեցւոյն ոչ լուիցէ, եղիցի թեզ իբրեւ զհեթանոսսն եւ զմարսաւորս: ՄԻՊ. ԺԸ. 17:

24. Ա՛յ ինչ անվայելուչ եւ անսրբազան է ունել խորհրդոց եկեղեցւոյ զգալի պատկերս. այլ աստուածաբժան տեսութեան է օրինակս կերպացուցանել

քնաւորականնօք եւ մարդավայելուչ պատկերօք: ԳԷՊ. 21—22, է 21: Ե՛լէ՛ղ. ԳԷՊ. 21—22:

25. Որդին Աստուծոյ վասն այնորիկ եկեալ մկրտտի, հաստատել զմկրտութիւն ամենայնի որ մկրտելոց իցեն: ԱԷՊ. 21—22:

26. Որ հաւատայ եւ մկրտեսցի՝ կեցցէ: ՄԻՐԷ. ԺԶ. 15:

27. Եթէ ոչ ունիցին ժոյժ, ամուսնացին. զի լաւ է ամուսնանալ, քան զչեղնուլ: Ա. ԿԻՐՆ. Է. 9:

28. Ձի որ ըստ Աստուծոյն տրտմութիւն է, ապաշխարութիւն ի վրկութիւն առանց զղջանալոյ զործէ: Բ. ԿԻՐՆ. Է. 10:

29. Որք միանգամ մկրտեցայք ի Քրիստոս Յիսուս, ի մահ անդր նորս մկրտեցայք: ՀԷՊ. Զ. 9:

30. Գիտեմք եթէ Քրիստոս յարուցեալ է ի մեռելոց. այսուհետեւ ոչ մոռանի: ԱԷՊ:

Ա. ՄԻՐՏՈՒԹԻՒՆ:

Հ. Ի՞նչ է Մկրտութիւնը:

Պ. Խորհուրդ եկեղեցւոյ որով հաւատացեալը արտաբուսա ջրով լուացուելով, ի ներքուստ կրարբուի սկզբնական մեղքէ և մկրտութեան աւաղանի շնորհիւ կճնանի որդի Աստուծոյ (1):

Հ. Մկրտութեան խորհուրդը ո՞վ սահմանեց:

Պ. Քրիստոս Տէրն մեր որ յօրինակ մեզ մկրտելով ի Յորդանան, նոյնը պատուիրեց իւր աշակերտաց՝ զնալ և աշակերտել ամենայն հեթանոսները մկրտել զնոսա՝ յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյ սրբոյ (2):

Հ. Մկրտութիւնն ի՞նչպէս կը կատարուի:

Պ. Մկրտուողը երեք անգամ ընկղմելով ի ջուր՝ յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյ սրբոյ (3):

Հ. Ի՞նչ կնշանակէ երեք անգամ ի ջուր ընկղմելն:

Պ. Քրիստոսի երկբորեայ թաղումը (4), որ ցոյց կտայ թէ ինչպէս մկրտութեամբ նորա հետ

ի մահ կթաղուինք, նոյնպէս և նորա հետ յարութիւն առնելու ելք ի կեանս (5):

Հ. Մկրտութիւնն ի՞նչ զիտաւորութեամբ կը կատարի:

Պ. Ազամայ սկզբնական մեղքէն ազատելու և թէ որ մկրտուողը չափահաս է ներգործական մեղաց ևս թողութիւն գտնելու (6):

Հ. Ի՞նչ պէտք է մկրտողին:

Պ. Հաւատալ Քրիստոսի (7), և աւետարանական օրէնքով նոր կեանք վարել (8):

Հ. Մկրտութիւնը հարկաւոր է փրկութեան համար:

Պ. Այո՛, ըստ որում առանց մկրտութեան հաւատացեալն չէ կարող փրկուիլ (9):

Հ. Մկրտութեանը ի՞նչ կհարկաւորի:

Պ. Նիւթ՝ արարողութեան ձևը, ենթակայ՝ որ է մկրտուողը, պաշտօնեայ, և էական՝ բանն, որ խորհուրդը կը կազմէ (10):

Հ. Ի՞նչ աւաքինութեան պատճառ կլինի մկրտութիւնը:

Պ. Հաւատոց և մկրտողէն զայն կպահանջէ:

Հ. Ուրեմն նորածին երեխայից ինչո՞ւ կարուի մկրտութիւն:

Պ. Ծնողաց հաւատքին նայելով, և կիրաւ
 հօր երաշխաւորութիւնը որոնք կպարտաւորվին
 քրիստոնէական հաւատով կրթել զերեխայս, զո-
 ղոնք և քրիստոս չի՛ մերժեց 11) :

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ Ա. ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ.

1. Աւազանն զմեզ ծնանի վերստին՝ որդիանալ Աս-
 տուծոյ ազատելով ի մեղաց, եւ կենագործելով յան-
 մահական կեանս: Խո. է ՄԵԷՆ. Ժ. 1-4-րդ է :

2. Մ. Խ. ԻԲ. 49:

3. Զորօրինակ մահուն քրիստոսի յինքն նկարագրէ
 մկրտութիւն աւազանին, երիցս ընկղմելն ի ջուրն՝ զե-
 րեքօրեայ թաղումն Յիսուսի նշանակէ. իսկ իջանել
 յաւազանն եւ ելանել՝ զյարութիւն Տեառն զուշակէ:
 Ս. Շ. 1-4. է ՄԵԷՆ. Ա. ՊԵ. 1-4. Բ.:

4. Թաղեսցուք ընդ նմին (քրիստոսի) մկրտու-
 թեամբն ի մահ: Հ. 1-4. Զ. 5:

5. Զի որպէս յարեաւ քրիստոս ի մեռելոց փա-
 ոօքն հօր, նոյնպէս եւ մեր ի նորոգումն կենաց շըր-
 ջիցուք: Ա. 1-4. Ե.:

6. Մկրտեսցի իւրաքանչիւր որ ի ծէնջ յանուն
 Տեառն Յիսուսի քրիստոսի, ի թողութիւն մեղաց:
 Գ. 1-4. Բ. 58:

7. Որ հաւատայ եւ մկրտեսցի՝ կեցցէ: Մ. Խ. ԻԲ.
 49:

8. Հաւատամ եթէ Յիսուս քրիստոս է որդի Աս-
 տուծոյ . . : Իրեւ ելին ի ջրոյ անտի՝ Հոգին սուրբ
 եկն ի վերայ ներքինւոյն: Գ. 1-4. Բ. 57-59:

9. Եթէ որ ոչ ծնցի ի ջրոյ եւ ի հողոյ, ոչ կարէ
 մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ: Յ. 1-4. Գ. 5:

10. Մկրտեսցէք զնոսա յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ
 Հոգւոյ սրբոյ: Մ. Խ. ԻԲ. 40:

11. Թոյլ տուք մանկտուղդ եւ մի արգելուք զդոսա-
 վի այդպիսեացդ է արքայութիւն երկնից: Ա. 1-4. Ժ. Բ.
 44:

Բ. ԴՐՈՇՄ:

2. Դրոշմը թ՛նչ է:

Պ. Խորհուրդ Եկեղեցւոյ որով մկրտուողը սրբարար Մեռոնի դրոշմամբ աներևութաբար կընդունի Հոգւոյն սրբոյ զօրացուցիչ շնորհը 1), և հոգևորապէս կզինուորի Քրիստոսի 2):

2. Դրոշմն թ՛նչ առաքինութիւն կպատճառէ մեզ:

Պ. Արիութիւն, որով իբրև զինուորեալ Քրիստոսի, մոլութեանց կյաղձեմք և անուանակից կլինիմք Քրիստոսի 3):

2. Ի՞նչ հարկաւոր է Դրոշմը կատարելու:

Պ. Նիւթ՝ որ է Մեռոն, տեսակ՝ արարողութիւնը, ենթակայ՝ պաշտօնեայ և էական բանն:

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ Բ. ԴՐՈՇՄԻ:

1. Օծուծիւն ունիք առ ի սրբոյն . . . օծուծիւնն զոր ընկալարուք ի սմանէ, բնակեսցի ի ձեզ: Ա. ՅԺԷ հա՛ն. Բ. 20 — 21:

2. Հոգին սուրբ օծանէ զվեղս մեր . . . եւ առնէ քրիստոնեայս եւ քրիստոսընկալս. եւ յայսմ օծուծենէ զօրանամք զիտել զամենայն: Ն. Լ. ԺԷ. 1 հա՛ն 2-րդ շարքի 4-րդ:

3. Սոյնպէս ի յօծումն իւղոյն պարարեալ յուսով, զինգլոյն զօրութիւն սովիմք եւ ի սոյն համարիմք ունել ամենայնիւ աներկմտելի: Գրէ. Նաբ. 27:

Գ. ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ :

Հ. Ապաշխարութիւնն ի՞նչ է :

Պ. Խորհուրդ Եկեղեցւոյ, որ կատարեալ զըղջմամբ կարգարացնէ զմեղուցեալն ¹), իւր մեղքը Աստուծոյ խոստովանելով քահանայի յառաջ ²) որով և Քրիստոսի շարչարանաց շնորհիւ թողութիւն մեղաց կընդունի ⁵) :

Հ. Ո՞վ սահմանեց ապաշխարութեան խորհուրդը :

Պ. Քրիստոս Տէրն մեր, որ կ.քարոզէր, ապաշխարեցէք, զի մերձեալ է արքայութիւն երկնից ⁴) և Առաքելոց տուաւ իշխանութիւն զմեղք թողլու ⁵) :

Հ. Ամեն քրիստոնէի հարկաւոր է ապաշխարութիւն :

Պ. Անշուշտ, որովհետեւ և ոչ մէկն մեղքից ազատ է ⁶) և փրկուելու ուրիշ միջոց չկայ՝ բաց յապաշխարութենէ ⁷) :

Հ. Ապաշխարութեամբ ամեն մեղք կարբուի՞ն թէ՛ ո՞չ :

Պ. Այո՛, Աստուած կարբէ մեր մեղքը ըստ իւր խոստման ⁸) և երբ խոստովանիմք նմա միջնորդութեամբ քահանայի, երբ կ'յառաջադրենք շնորհանչել այլ ևս՝ կատարեալ զըղջմամբ :

Հ. Ի՞նչ առաքինութիւն արած կ'լինիմք ապաշխարութեամբ :

Պ. Արդարութիւն, որով Աստուծոյ օրէնքը կ'պատուենք, մեղքը կ'ատենք ⁹) :

Հ. Ինչո՞ւ խորհուրդ կ'ատուի ապաշխարութեանը :

Պ. Նորա համար՝ որ Քրիստոսի էական բանն ասելով, կ'հաւատամք թէ կ'արդարանամք աստուածային բանիւս ¹⁰) :

Հ. Ի՞նչ կը հարկաւորին ապաշխարութեան խորհուրդը կատարելուն :

Պ. Նիւթ՝ որ է խոստովանելի մեղքը, տեսակ՝ խոստովանութեան կերպը, ենթակայ՝ ապաշխարողը, պաշտօնեայ և էական բան :

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ Գ. ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԵԱՆ :

1. Լուեալ զայս, զըջացան ի սիրտս իւրեանց եւ ասեն, զինչ գործեսցուք. ասէ ցնտաս Պետրոս, ապաշաւեցէք: Գործ. Բ. 37. 58:

2. Բաղուճք ի հաւատացելոցն զային եւ խոստովան լինէին, եւ պատմէին զգործս իւրեանց: Ա՛ռք, ԺԹ. 18:

3. Յիսուս՝ զի սրբեսցէ արեամբն իւրով զժողովուրդն՝ արտաքոյ դրանն չարչարեցաւ: Ե՛բք. ԺԳ. 12:

4. Մատթ. Գ. 17:

5. Առէք զՀոգին սուրբ. եթէ ումեր թողուցուր զմեզս՝ թողեալ լիցի. եթէ զուրուր ունիցիք՝ կալեալ լիցի: Յ՛ռէ. Ի. 25:

6. Եթէ ասիցեմք, եթէ մեզս ինչ մեր ոչ ունիմք, զանձինս խարեմք, եւ ճշմարտութիւն ի մեզ ոչ գոյ՝ ապա եթէ խոստովան լինիմք զմեզս մեր, հաւատարիմ է նա՛ եւ արդար առ ի թողուլ զմեզս մեր: Ա. Յ՛ռէ. Ա. 8. 9:

7. Եթէ ոչ ապաշխարեսցիք, ամենեքեան նոյնպէս կորնչիցիք: Ղ՛ռէ. ԺԳ. 5:

8. Եթէ իցեն մեզք ձեր իրելու զձանձախարիթ, իրելու զձիւն սպիտակ արարից: Ե՛սք. Ա. 18:

9. Ասն զանօրէնութիւնս քո, զի արդարացիս:

10. Չոր միանգամ արձակիցէք յերկրի, եղիցի արձակեալ յերկինս: Մատթ. ԺԶ. 19:

Գ. ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ.

Հ. Հաղորդութիւնն ի՛նչ է:

Պ. Խորհուրդ Եկեղեցոյ որով սրբագործեալ Հացը ճաշակելով, Քրիստոսի մարմինը կճաշակեմք 1), և զինին ճաշակելով, Քրիստոսի արիւնը կճաշակեմք 2), ի թողութիւն մեզաց, և յաւիտենական կենաց արժանաւորելու 3):

Հ. Ինչո՞ւ Համար այս խորհուրդը Հաղորդութիւն կասուի:

Պ. Նորա Համար որ՝ Քրիստոսի խորհրդական Մարմին և Արիւնը ճաշակելով՝ Քրիստոսի Հետ Հաղորդութիւն կունենամք, այս ինքն՝ կմիանամք Քրիստոսի Հետ. որով և մեր ի Քրիստոս կընակեմք, և Քրիստոս ի մեզ 4):

Հ. Հաղորդութեան խորհուրդը ո՞վ աւանդեց:

Պ. Քրիստոս ի Անբնատանն, ուր ընթրեաց ետքը՝ Հացը ձեռքը առաւ, օրհնեց, և աշակերտաց տուաւ ասելով. Առէք կերէք՝ այս է մարմին իմ, և բաժակն օրհնեց ու ասաց, Արբէք ի՛

դմանէ ամենեքեան, զի այդ է արիւն է իմ Նորոյ ուխտի 5)։ զայդ արարէք առ իմոյ յիշատակի 6)։

Հ. Ի՞նչ հացով սահմանեց Քրիստոս Հաղորդութեան խորհուրդը։

Պ. Բաղարջ հացով, — որովհետեւ բաղարջակերաց օրերն էր 7), — և անսպակ զինով 8)։

Հ. Ի՞նչ կհարկաւորին խորհրդոյ Հաղորդութեան։

Պ. Նիւթ որ է հացն և զինի, տեսակ՝ արարողութիւն խորհրդոյն, պաշտօնեաց և էական բանըն։

Հ. Ո՞ր առաքինութիւն կհայի ի խորհուրդն հաղորդութեան։

Պ. Աէր Քրիստոսական օրէնքը պահպանելու համար։

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ Դ. ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ.

1. Հացն զոր ես տաց նմա, ճշմարիտ մարմին իմ է։ Յ՝Ն. 2. 52։

2. Եւ առեալ քաժակ, ետ նոցա եւ աւէ, արբէր ի դմանէ ամենեքեան, այդ է արիւն իմ։ Մ՝Պ. Ի2. 27։

3. Որ ուտէ զհացս զայս, կեցցէ յաւիտեան։ Յ՝Ն. 2. 59։

4. Որ ուտէ զմարմին իմ եւ ըմպէ զարիւն իմ՝ յիս բնակեցի, եւ ես ի նմա։ Ա՝Պ. 57։

5. Նշանակաւ հացին տուեալ լինի բեզ մարմին, եւ նշանակաւ զինւոյ տուեալ լինի բեզ արիւն։ Յ՝Ն. 11. 51. Ի Ի. 2. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

6. Ղ՝Ն. ԻԲ. 49։

7. Առեալ զհացս ի սեղանոյ անտի՛ յայտէ թէ բաղարջ, քանզի առաջին օր էր բաղարջակերացն, ասէ, այս է մարմին իմ։ Շ՝Պ. Ի Ի. 2. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

8. Քրիստոս . . . էաւ ի ձեռս զինի, եւ ասաց. այս է արիւն իմ, եւ անուն ջրոյ ոչ բնաւ յիշատակի։ Ա՝Պ. 57։

Ե. ՊՍԱԿ.

Հ. Ի՞նչ է պսակն:

Պ. Խորհուրդ Եկեղեցւոյ որովայր և կին աղօթքով և Եկեղեցւոյ օրհնութեամբ համաձայնելով միմեանց հետ՝ կմիանան ի մի մարմին 1): զաւակ պտղաբերելու համար 2):

Հ. Պսակի խորհուրդը ո՞վ սահմանեց:

Պ. Աստուած, որ զնախաստեղծան օրհնելով, ասաց՝ Աճեցէք և բազմացարուք 5): զոր Քրիստոս ևս հաստատեց. Զոր Աստուած զուզեաց, մարդ մի՛ մեկնեցէ 4):

Հ. Պսակի խորհուրդը ինչպէ՞ս կը կատարի:

Պ. Քահանայի աղօթքովն ու օրհնութեամբ, որով այր և կին օրինաւոր ամուսնութեամբ կը միանան յօրինակ Քրիստոսի հոգեւոր միութեան Եկեղեցւոյ հետ 5):

Հ. Պսակի խորհրդովը ի՞նչ առաքինութիւն արած կլինիմք:

Պ. Բարեխառնութիւն, որով ակտաւոր ցանկութենէ ազատ կլինին ամուսնացեալք, զի ամուսնութիւնն սուրբ է և պատուական 6):

2. Պսակի խորհուրդը ինչո՞ւ օգտակար կհամարուի:

Պ. Աստուածային հրամանը պահպանելու և մարդկային ազգը բազմանալու համար 7), և պոռնկութեան մէջ չանկանելու 8):

Հ. Քանի՞ անգամ օրէնք է մարդու ամուսնանալոյ:

Պ. Մինչև երեք անգամ՝ կնոջ վախճանելէն ետքը 9):

Հ. Երեքէն աւելի օրինաւոր կհամարուի՞ ամուսնութիւնը:

Պ. Եկեղեցական կանոնք կարգելուն չորրորդ ամուսնութիւնը, որովհետև աստուածային և առաքելական սահմանադրութենէն դուրս է 10):

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ Ե. ՊՍԱԿԻ.

1. Թողցէ այր զմայր եւ զմայր, եւ երթիցէ զնետ կնոջ իւրոյ, եւ եղիցին երկորեան ի մարմին մի:

Մատ. ԺԲ. 6:

2. Ամենցէք եւ բազմացարուք եւ լցէք զերկիր: Ծն.

Գ. 28:

5. Ծն. Գ. 28:

4. Մատ. ԺԹ. 6:

5. Եղիցին երկորեան ի մարմին մի. խորհուրդս այս մեծ է, բայց ես ասեմ ի Բրիստոս եւ յեկեղեցի: Ե՛րէւ Ե. 54:

6. Պատուական է ամուսնութիւն, եւ սուրբ են անկողինը: Զի որ կանայս ունիցին, որպէս թէ ոչ ունիցին: Ա. Կ.Ք. Է. 20:

7. Ե՛. Գ. 28:

8. Բարեւոյ է մարդոյ ի կին մարդ չներձեռնալ, բայց վասն պոռնկութեան իւրաքանչիւր որ զիւր կին կալցի: Ա.Յ. 4—2:

9. Չերրորդ ամուսնութեանն հրաման, որով զիջաբար ժամանակիս ծննդոց տկարութիւն, հաւանեցուցանեմք կանոնական գրովք: Ե. Լ.Ճ. է Ե՛րէւ. Է. 1.Ե-ոն արդայ:

10. Առաջին ամուսնութիւն օրէնք են, երկրորդն՝ ներուան եւ զիջումն, երրորդն պարականոն. որ որ զայս թիւ անցանէ, խողային է զխոլին: Գ.Ե. Ա.Յ.Ք. Ե. 1.Է:

Զ. ԿԱՐԳ ԿՏ ԶԵՆՆԱՅՐՈՒԹԻՒՒՆ.

Է. Ի՞նչ է Կարգը:

Պ. Խորհուրդ Եկեղեցւոյ որով կարգառուն Ժողովրդոց ընտրութեամբ Եպիսկոպոսէն քահանայական ձեռնադրութիւն ընդունելով ¹⁾, կը կարգուի պաշտօնայ Եկեղեցւոյ և հովիւ ժողովորդեան ²⁾:

Է. Զեռնադրութեան խորհուրդը ո՞վ հաստատեց:

Պ. Բրիստոս Տէրն մեր, որ իւր աշակերտքը օրհնելով Զիթնեաց լերան վրայ ³⁾, տուաւ նոցա շնորհ և աստիճանս ⁴⁾:

Է. Առաքեալք ինչպէ՞ս կը կատարէին ձեռնադրութեան կարգը:

Պ. Կընտրէին յերիցութիւն և յառաքելութիւն այն անձիւքք, զորոնք սուրբ Հոգին ի գործ պաշտաման կը կոչէր ⁵⁾, և աղօթքով կձեռնադրէին զնոսա Եկեղեցւոյ պաշտօնը կատարելու համար ⁶⁾:

Է. Այժմ ինչպէ՞ս կը կատարի ձեռնադրութեան կարգը:

Պ. Ձեռնադրութեամբ և աղօթքով Առաքե-
լական սահմանադրութեան համաձայն, և ի տե-
ղի զգալի նշանաց Հոգւոյն սրբոյ իջման 7) Կօ-
ծանեն զընտրեալն սրբայոյս մեռնուա՝ եթէ Քա-
հանայ լինի ձեռնադրեալն, կամ Եպիսկոպոս:

Հ. Ի՞նչ առաքինութիւն կտայ կարգն ձեռ-
նադրութեան:

Պ. Խոհեմութիւն, որով ձեռնադրուողն կը-
պարտաւորի Աստուծոյ ժողովուրդը բարւոյ հո-
ւուել 8) :

Հ. Ձեռնադրութեան աստիճանը քանի՞ է:

Պ. Եօթը, ա. դոնապանութիւն, ք. դպրու-
թիւն կամ ընթերցողութիւն, զ. երդմնեցուցչու-
թիւն, ր. ջահընկալութիւն, ե. կիսասարկաւազու-
թիւն, շ. սարկաւազութիւն, է. քահանայութիւն:

Հ. Եպիսկոպոսութիւնն և Վաթուղիկոսու-
թիւնն որ աստիճան կհամարուին:

Պ. Եպիսկոպոսութիւնը Եկեղեցւոյ ութերորդ
աստիճան կհամարուի, որ եօթն աստիճանքը ևս
իւր մէջ կպարունակէ, իսկ Վաթուղիկոսութիւնը՝
որ գերազանց է Եպիսկոպոսութենէն, է ծայրա-
զոյն իշխանութիւն, որ կասուի և Եպիսկոպոսա-
պետութիւն 9) :

Հ. Որո՞ց արժան է աստիճան կամ կարգ ձեռ-
նադրութեան տալոյ:

Պ. Նոցա միայն, որոնք բաւական դիտութիւն
ունելով՝ ուրիշի ևս կարող են ուսուցանել 10).
որոց բարուց և կրօնքի մաքրութեան համար կը-
վկայէ ժողովուրդը 11) :

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԻՔ Զ. ԿԱՐԳԻ ԿԱՄ

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ.

1. Մինչդեռ ի պաշտաման Տեառն կալին եւ պա-
հէին, ասէ Հոգին սուրբ. որոշեցէք ինձ զԲաւոնաբաս
եւ զՍողոս ի գործ յոր կոչեցեալ է իմ զդոսա. յայն-
ժամ պահեալ եւ աղօթս արարեալ եղին ձեռս ի վե-
րայ նոցա եւ արձակեցին: Գ. Բ. Ժ. Գ. 2. 4:

2. Եղ զձեզ Հոգին սուրբ տեսուչս, հովուել զժո-
ղովուրդ Տեառն: Ա. Բ. Ի. 28:

3. Եհան զնոսա մինչեւ ի Բեթանիա, եւ ամբար-
ձեալ զձեռս իւր՝ օրհնեաց զնոսա: Ղ. Բ. Ի. Ե. 30:

4. Մի անփոյթ առնէր զընտրեացոյ որ ի բեզ են,
որ տուաւ բեզ մարգարէութեամբ ի ձեռնադրուեմնէ
երիցումեան: Ս. Տ. Բ. Գ. 14:

5. Գ. Բ. Ժ. Գ. 2. 4:

6. Զեռնադրեցին նոցա ըստ Եկեղեցոյ երիցունս, աղօթս արարեալ հանդերձ պահօք, յանձն արարին զնոսս Տեառն, յոր հաւատացեալն էին: Ա՛նբ. ԺԴ. 22:

7. Մինչդեռ խօսէր Պետրոս զքանս զայս, հանգեաւ Հոգին սուրբ ի վերայ ամենեցուն, որ լսէին ըզբանն . . . լսէին ի նոցանէ խօսել լեզուս: Ա՛նբ. Ժ. 44. 46:

8. Զգոյշ կացէք անձանց եւ ամենայն հօտիդ. յորում եղ զծեղ Հոգին սուրբ տեսուչս՝ հովուել զժողովուրդ Տեառն: Ա. Տէ՛. Գ. 14:

9. Ունին կաթուղիկոսք առաւելութիւն պատուոյ քան զԱրքեպիսկոպոսս . . . ունի իշխանութիւն ձեռնադրել նոցա Եպիսկոպոս: Լա՛բ. Է. Գ՛. Կաբգոց Ե-կէդէցոց:

10. Եւ զոր լուար յինէն բազում վկայիք, զայն աւանդեսցես հաւատարիմ մարդոց, որք բաւական իցեն եւ զայլ ուսուցանել: Բ. Տէ՛. Բ. 2:

11. Պարտ է Եպիսկոպոսին վկայութիւն բարի եւ յարտաքնոցն ունել: Ա. Տէ՛. Դ. 7:

Է. ՕԾՈՒՄՆ ԷԻՒԱՆԴԱՑ.

Հ. Ի՞նչ է օծումն Տիւանդաց:

Պ. Խորհուրդ Եկեղեցոյ՝ որ Տիւանդաց կտայ Տոգեօր և մարմնաւոր առողջութիւն սահմանազրեալ աղօթից շնորհքով 1):

Հ. Ակրջին օծման խորհուրդը ո՞վ աւանդեց:

Պ. Քրիստոս Տէրն մեր, զոր ինքն ևս կը կատարէր 2). որ և իւր աշակերտացն ևս սուսաւ իշխանութիւն Տիւանդները բժշկելու 3):

Հ. Առաքեալք ի՞նչպէս կը կատարէին այս խորհուրդը:

Պ. Հիւանդաց վրայ ձեռք դնելով, աղօթք կանէին, և իւրով Տիւանդները կօծանէին յանուն Տեառն 4):

Հ. Հիւանդաց օծումը ի՞նչ օգուտ կտայ Տիւանդին:

Պ. Բժշկութիւն մարմնոյ և թողութիւն մեղաց 5):

Հ. Մեր Եկեղեցին ինչպէ՞ս կամտակարարէ Տիւանդաց օծման խորհուրդը:

Պ. Առանց օծութեան իւղ գործ զնելոյ՝ աղօթք անելով, և հիւանդի վերայ ձեռք զնելով, համաձայն Գրիստոսի հրամանին 6) :

Լ. Կարելի է առանց օծութեան իւղոյ այս կտրճուրդը կատարել :

Պ. Այո՛, Գրիստոսական հրամանին համաձայն, զոր և առաքեալք կանէին, որոնք առանց օծութեան իւղոյն՝ ձեռք զնելով հիւանդաց վրայ՝ բժշկութիւն կտային նոցա 7) :

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԻՆԻ Է՛ ՕԹՄԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՅ՝

1. Օծանէին իւղով զբազումս հիւանդաց եւ բժշկելին զնոսա: Մատթ. 2. 15:

2. Ամենեքեան որոց էին հիւանդք ի պէս պէս ցաւս՝ բերէին առ նա. եւ նա իւրաքանչիւր ումք ի նոցանէ զնէր ձեռս եւ բժշկէր զնոսա: Ղուկ. 7. 41:

3. Զհիւանդս բժշկեցէք, զբորոտս սրբեցէք: Մատթ. 10. 8:

4. Հիւանդանայցէ որ ի ձէնջ, կոչեսցեն զերիցունս եկեղեցւոյն եւ արասցեն ի վերայ նորա աղօթս, օծցեն իւղով յանուն Տեառն. աղօթքն հաւատով՝ փրկեսցէ զաշխատեալն: Յուկ. 5. 14:

3. Եթէ մեղս ինչ իցէ զործեալ՝ թողցի նմա . . . աղօթք արդարոց զօրաւոր են յօղնականութիւն: Անդ:

6. Ի վերայ հիւանդաց ձեռս դիցեն եւ բժշկեսցին: Մատթ. 10. 18:

« Ո՛չ իւղն տայր առողջութիւն հիւանդին, այլ առնուն Տեառն: Ս. Շուք. է Մէլի. 8-է. 5-րդ, Ա. »

7. Եւ հորն Պոպղեայ ի ջերմն եւ յախտ թանջից հիւանդանալ զնել. առ որ մտեալ Պողոս եւ կացեալ յաղօթս, եղ զձեռն եւ բժշկեաց զնա: Գործ. 19. 8:

ՄԱՍՆ ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ.

Յարմար է զեւելոց:

Լ. Ինչպէս լինելու է յարութիւն մեռելոց:

Պ. Աստուածային զօրութեամբ պիտի յարութիւն առնեն մեռեալք ու կենդանանան 1) :

Լ. Մեռելոց յարութեան համար ո՞ր կվկայի սուրբ զրոց մէջ :

Պ. Նոր Ատաղարանի մէջ շատ տեղ 2), բայց յայտնապէս՝ Դանիէլ մարգարէն կվկայէ, պիտի յարութիւն առնուն մեռեալք, ոմանք ի կեանս և ոմանք ի պատուհաս: (ԹԲ. 2) :

Հ. Ինչո՞ւ համար լինելու է յարութիւն մե-
ռելոց:

Պ. Ամեն՝ մարդ իւր գործոց հատուցումն առ-
նելու համար 5). արդարք յաւիտենական կեանքի
և մեղաւորք յաւիտենական տանջանք 4):

Հ. Մեռեալք յարութիւն առնելէն ետքը ի՞նչ
կլինի:

Պ. Կենդանի մնացած մարդիկն ևս յարու-
թիւն առնողներն հետ ի միասին պիտի յափշտա-
կուին յօգս Աստուծոյ յառաջ, և հրեշտակաց
հաւասար՝ իբրև որդիք Աստուծոյ՝ նորա հետ լի-
նելու են 5):

Հ. Ե՞րբ պիտի լինի յարութիւն մեռելոց,

Պ. Քրիստոսի երկրորդ գալստեանը 6):

Հ. Որ՞ո՞ք կուրանային մեռելոց յարութիւնը,

Պ. Սաղուկեցիք, Սաղիկեանք, Եղիկուրեանք
Հիմնոս, Փիղետոս և ըն 7):

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԻՆԻ ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԳ ՄԱՍԻՆ:

1. Չի որպէս Հայր յարուցանէ զմեռեալս և կեն-
դանի առնէ, նոյնպէս ևս ևս որդւոյ իւրում զորս
կամի՝ կենդանի առնէ: Յ՝ Բ՝ Ե՝ Բ՝ 24:

2. Որպէս Աղաման ամենեքին մեռանին, նոյնպէս
ևս Քրիստոսի ամենեքեան կենդանացին: Ա՝ Կ՝ Բ՝
Ժ՛ 22:

3. Եկեացէ ժամանակ յորում ամենեքին որ ի զն-
րեզմանս կայցեն, լուիցեն ծայնի նորա, և եկեացեն
արտաքս: Յ՝ Բ՝ Ե՝ 24:

4. Յայնժամ հատուցէ իւրաքայնիւր ըստ գործս
իւր: Մ՝ Գ՝ Ժ՝ 28:

« Որոց բարիս գործեալ իցէ, ի յարութիւն կենաց,
ևս որոց չար արարեալ, ի յարութիւն դատաստանաց:
Յ՝ Բ՝ Ե՝ 29:

« Երթիցեն մեղաւորք ի տանջանս յաւիտենա-
կանս, ևս արդարքն ի կեանս յաւիտենականս: Մ՝ Գ՝
Ժ՝ 46:

5. Իսկ մեր որ կենդանիքս եմք մնացեալք՝ ի
զպատեանն Տեառն ո՞չ ժամանեմք ննչեցելոցն . . . ևս
մեռեալք ի Քրիստոս յարիցեն յառաջադոյն . . . ևս
մեր նորք հանդերձ յափշտակիցուք ամպովք ընդ ա-
ռաջ Տեառն յօգս, ևս այնպէս յամենայն ժամ ընդ
Տեառն լինիցիմք: Ա՝ Բ՝ Ե՝ Գ՝ 14. 16:

« Եւ ո՞չ մեռանիլ ևս կարեն, զի հաւասար հրեշ-
տակաց են ևս որդիք Աստուծոյ: Գ՝ Բ՝ Ե՝ Ի՝ 56:

6. Յորժամ Գրիստոս յայտնեսցի կեանքն մեր,
յայնժամ եւ դուք ընդ նմա յայտնեսցիք փառօր: Կո-
լ. 1. 4:

7. Մատուցեալ ոմանք ի Սաղուկեցւոյն, որք հա-
կառակէին չլինել յարութեան, հարցին զնա: Գործ. 1.
27:— Իբրեւ լուան զյարութիւն մեռելոց, ոմանք
Եպիկուրեանց եւ ի Ստոյրկեանց փիլիսոփայից ծա-
ղըր առնէին զնա: Գործ. 1. 22:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ.

ՎԵՐՋԻՆ ԳԱՌԱՍՏԱՆ.

- Հ. Վերջին դատաստանը երբ լինելու է:
 Պ. Գրիստոսի երկրորդ գալստեանը 1):
 Հ. Երբ լինելու է երկրորդ գալուստն:
 Պ. Ոչ դր զիտէ, ասաց Գրիստոս, ոչ հրեշ-
 տակք յերկինս, և ոչ Որդի, բայց Հայր միայն 2):
 Հ. Ինչպէս լինելու է վերջին դատաստանն:
 Պ. Ի կատարածի աշխարհիս գալու է Որդին
 մարդոց զօրութեամբ և բազում փառքով 3), և
 ընտրեալները ժողովելու է՝ աշխարհքիս չորս կող-
 մէն՝ ի ծագաց երկնից մինչև ի ծագս նոցա:
 Հ. Աշխարհքիս կատարածի նշանները որո՞նք
 են:
 Պ. Արեգակը կխաւարի, լուսինը լոյս չի տալ...
 և Որդւոյ մարդոց նշանը երկնքը կերևի 4):
 Հ. Ի՞նչ յատկութիւն ունի վերջին դատաս-
 տանը:
 Պ. Վերջին դատաստանը լինելու է ընդհան-
 րական 5), արդար 6), և հանդիսաւոր 7):

Հ. Ինչո՞ւ համար լինելու է վերջին դատաստանը :

Պ. Մեռեալք ու կենդանիքը դատելու համար 8), և իւրաքանչիւր գործոց հատուցումն առնելու համար 9) :

Հ. Ի՞նչ հատուցումն լինելոց է արդարոց և մեղաւորաց :

Պ. Արդարոց կեանք յաւիտենական, մեղաւորաց տանջանք յաւիտենական 10) :

Հ. Ի՞նչ է կեանքն յաւիտենական և տանջանքն յաւիտենական :

Պ. Մշտնջնիւսւոր երջանիկ վիճակ հանդատեան սրբոց հետ 11), աստուածային փառքը վայելելու համար 12), իսկ յաւիտենական տանջանքն է՝ դատապարտելոց թշուառ վիճակը դժոխքի մէջ 13), մեղաւորաց Աստուծոյ տեսութենէն զրկուիլը 14), և տանջանք խղճի մտաց խաւարի մէջ 15) :

Հ. Վերջին դատաստանի դատաւորն ո՞վ է :

Պ. Քրիստոս միայն՝ և կենդանեաց և մեռելոց դատողը 16), իւր առած մարդկային մարմնովը 17) :

ՔՂԱՅՈՒԹԻՒՆԻ ԵՐԿՈՏՈՍԱՆՆԵՐՈՐԿ ՄՍՍԻՆ՝

4. Յորժամ եկեացէ որդի մարդոյ փառօք իւրովք եւ աճենայն հլեշտակք ընդ նմա. յայնժամ նստցի յամոռ փառաց իւրոց եւ ժողովեացին առաջի-նորա ամենայն աղղք, եւ մեկնեացէ զնսսա ի սիսեանց-
Մատ. ԻԳ. 51. 52:

2. Անք, 56:

5. Անք, 54:

4. Անք, 29. 50:

5. Սմենեցուն մեզ յանդիման լինել կայ առաջի Քրիստոսի: Բ. Կորն. Բ. 40:

6. Գատաստան Տեառն ճշմարիտ է, եւ արդար է ի նոյն: Մատ. 28:

7. Ժողովեցին առաջի նորա ամենայն աղղք: Մատ. ԻԳ. 51:

8. Գալոց է նովին մարմնովն եւ փառօք հօր ի դատել զկենդանիս եւ զմեռեալս: Հանգանակն հասար:

9. Չի ընկալցի իւրաքանչիւր իւրով մարմնովն զոր ինչ գործեաց յառաջ, եթէ բարի եւ եթէ չար: Բ. Կորն. Ե. 40:

10. Երթիցեն մեղաւորք ի տանջանսն յաւիտեականս, եւ արդարք ի կեանսն յաւիտենականս: Մ^{ԿԳ}. ԻԵ. 56:

11. Արժանի լինել ձեզ արքայութեանն Աստուծոյ . . . հատուցանել նեղչացն ձերոց զնեղութիւնն եւ ձեզ նեղելոցդ զհանդիստ ընդ մեզ ի յայտնութեա՝ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Բ. ԹԷ. Ա. 5. 7:

12. Տեսանիցեն զփառսն իմ զոր ետուրն ցիս: Յ^{ԿԶ}. ԺԷ. 24:

„ Լուսով փառաց քոց տեսանեմք զըյս: Մ^{ԿԷ}:

13. Երթայք յինէն անիծեալք ի հուրն յաւիտենական: Մ^{ԿԸ}. ԻԵ. 44:

14. Որք տայցեն վրէժս ի սատակումն յաւիտենից յերեսաց Տեառն: Բ. ԹԷ. Ա. 9:

15. Արկցեն զնոսա ի հնոց հրոյ, անդ եղիյի լաւ եւ կրճել ատամանց: Մ^{ԿԹ}. Ը. 12:

16. Եւ ոչ եթէ Հայր դատէ զոր, այլ զամենայն զատաստան ետ որդոյ իւրում: Յ^{ԿԺ}.

17. Հաստատեաց Աստուած օր, յորում պնրտ է դատել զաշխարհս արդարութեամբ, ի մեռն Առն (Քրիստոսի) որով սահմանեաց տալ հաւատս ամենեցուն՝ յարուցեալ զնա ի մեռելոց: Գ^{ԿԳ}. ԺԷ. 51:

1848
The first of the year was a very
dry one, and the crops were
very poor.

The second of the year was a
very wet one, and the crops
were very good.

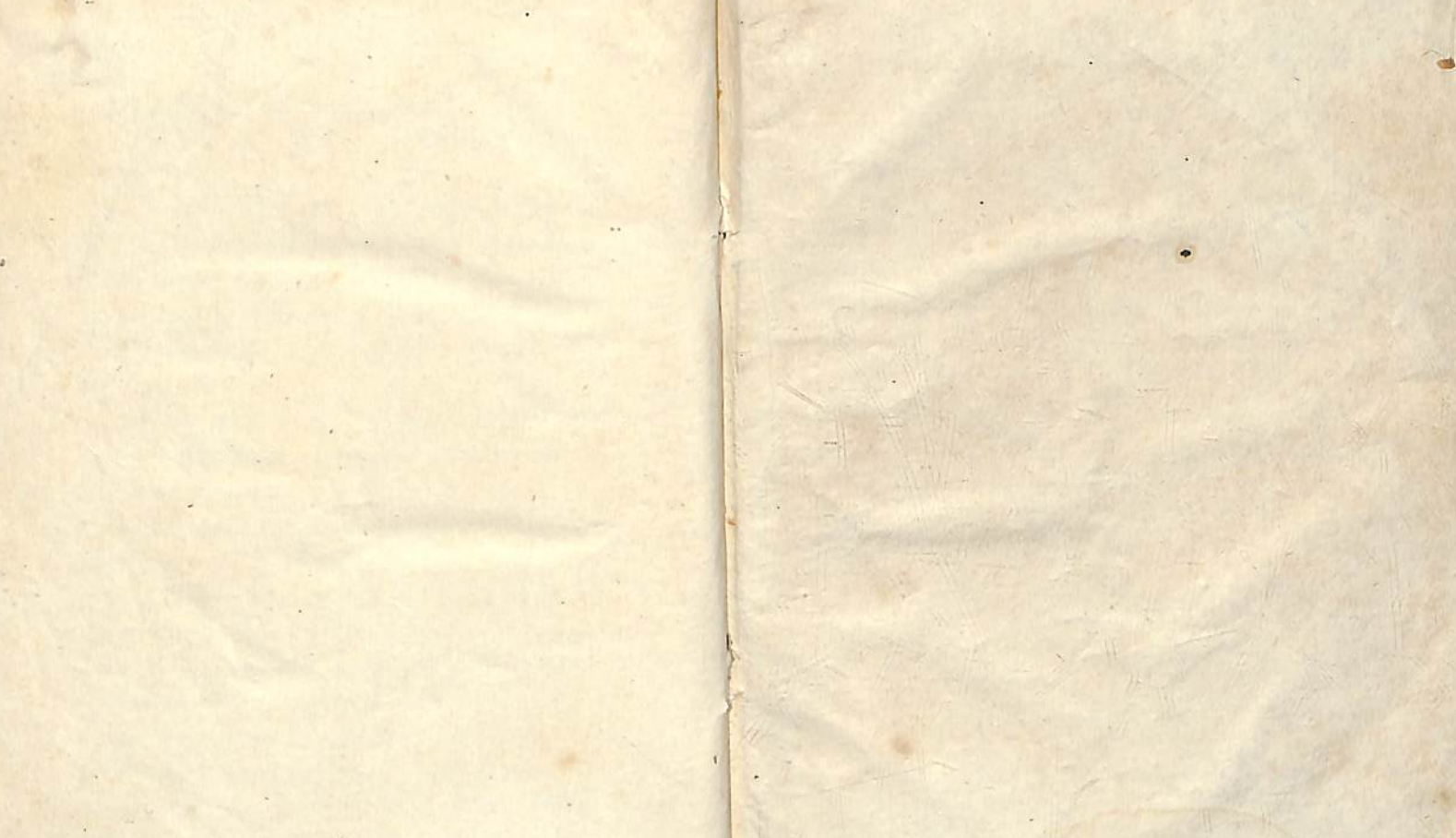
The third of the year was a
very dry one, and the crops
were very poor.

The fourth of the year was a
very wet one, and the crops
were very good.

The fifth of the year was a
very dry one, and the crops
were very poor.

The sixth of the year was a
very wet one, and the crops
were very good.

3 p.

3332

« Ազգային գրադարան »

NL0268435

ՀՀԿԿ

ՀՀԿԿ

